ΓΓΕΤ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

«ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΤΑΚ»

Συνθετική Αξιολόγηση & Διατύπωση Προτάσεων

Δεκέμβριος 2015

ΑΤΛΑΝΤΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

INTRASOFT INTERNATIONAL

agilis statistics & informatics

Πίνακας περιεχομένων

Εκτελεστική Περίληψη 2
1. Εισαγωγή – ΕΠΑΝ I-II 4
2. Μεθοδολογία: Συλλογή Δεδομένων, Στοιχεία 13
3. Επίδραση Δράσεων στη Κοινωνία και Οικονομία 17
4. Αποτίμηση Διαχείρισης των Δράσεων από Φορείς Υλοποίησης 39
5. Προτάσεις 48
6. Επίλογος 59

Εκτελεστική Περίληψη

Η μελέτη της επίδρασης των 5 προγραμμάτων της ΓΓΕΤ (ΠΑΒΕΤ/ΠΑΒΕΤ-ΝΕ, ΠΡΑΞΕ, ΕΛΕΥΘΩ/ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ, ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΕΣ Ε&ΤΑ, ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΠΟΛΟΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ – ΠΠΚ) τα οποία αφορούν το ΙΙΙΚΠΣ καθώς και της Β' Φάσης του Cluster του Corallia στην μικροηλεκτρονική στα πλαίσια του ΕΣΠΑ αποτέλεσε ένα ιδιαίτερα δύσκολο έργο. Η μεγάλη απόσταση που μεσολάβησε ειδικά για τα έργα του ΙΙΙΚΠΣ από τη λήξη τους (7-13 χρόνια), η έλλειψη στοιχείων, η ελληνική οικονομική κρίση των τελευταίων ετών και οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων 12 μηνών αποτέλεσαν παράγοντες που επηρέασαν το παρόν έργο. Παρ 'όλα αυτά η έκταση των προσπαθειών που έλαβαν χώρα και η διάθεση σημαντικών πόρων κατόρθωσαν να πετύχουν την ολοκλήρωση ενός δύσκολου και μεγάλου έργου με πλήθος συμπερασμάτων και χρήσιμων προτάσεων προς εφαρμογή τα επόμενα χρόνια. Βασικά συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αποτελούν:

- Τα στελέχη της υπηρεσίας πραγματοποιούν μία φιλότιμη προσπάθεια με ικανοποιητικά αποτελέσματα στην ικανοποίηση των συμμετεχόντων σε προγράμματα. Σημαντικές όμως βελτιώσεις μπορούν να γίνουν στους τομείς της μηχανοργάνωσης, των ηλεκτρονικών αρχείων, της διάθεσης πόρων καθώς και στο σχεδιασμό των απαιτήσεων για τη διαχείριση ενός προγράμματος πριν την προκήρυξή του. Οι χρόνοι όλων των διαδικασιών θα πρέπει να συμπτυχθούν. Το Corallia αποτελεί πετυχημένο παράδειγμα διαχείρισης προγράμματος που μπορεί να προσφέρει σχετικές καλές πρακτικές.
- Οι ΠΠΚ αποτέλεσαν καινοτόμα σχεδιαστική παρέμβαση έξυπνης εξειδίκευσης για την εποχή τους. Το πρόγραμμα ενώ σχεδιαστικά ήταν πρωτοπόρο δυστυχώς στην υλοποίησή του ταλαιπωρήθηκε και δεν υπήρχε οποιαδήποτε συνέχειά του, άρα η τελική του επίδραση ήταν δυστυχώς μικρή.
- Το Corallia αποτελεί ένα φωτεινό παράδειγμα πετυχημένης παρέμβασης στο χώρο της ενίσχυσης των εταιρειών έντασης γνώσης και θα πρέπει να ενισχυθούν ανάλογες δράσεις σ'όλους τους τομείς.
- Το ΠΑΒΕΤ ΝΕ είχε σημαντική προσθετικότητα στην νέα ελληνική επιχειρηματική κοινότητα και θα πρέπει να ενισχυθεί με περισσότερους πόρους όπως και να αφορά επιχειρήσεις οι οποίες έχουν ιδρυθεί τα τελευταία 10 χρόνια.

- Το ΠΑΒΕΤ και οι ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΕΣ αποτελούν κλασσικές παρεμβάσεις ενίσχυσης της Ε&ΤΑ με σημαντική επίδραση στον ελληνικό ερευνητικό ιστό. Η παρουσία τους είναι απαραίτητη με επιμέρους βελτιώσεις σε διάφορους τομείς των προγραμμάτων.
- Το πρόγραμμα ΕΛΕΥΘΩ/ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ είχε μέτρια απόδοση αλλά σημαντική έμμεση επίδραση καθώς σήμερα λειτουργούν στην Ελλάδα αρκετοί χώροι και προγράμματα θερμοκοιτίδευσης με ιδιωτικούς πόρους. Αυτοί θα πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω από Δημόσιους Πόρους όπως και θα πρέπει να δημιουργηθούν περισσότεροι στην Περιφέρεια της χώρας.
- Το ΠΡΑΞΕ τέλος, αποτελεί πετυχημένη σχεδιαστική παρέμβαση σε μία εποχή που ήταν άγνωστη η έννοια στην Ελλάδα της εκμετάλλευσης της παραγόμενης γνώσης από τα Ελληνικά Πανεπιστήμια και Δημόσια Ερευνητικά Κέντρα. Οι περισσότερες εταιρείες σήμερα λειτουργούν και ορισμένες ξεχωρίζουν διεθνώς για την ανταγωνιστικότητά τους.

1. Εισαγωγή – ΕΠΑΝ Ι-ΙΙ

Η Γενική Γραμματεία Έρευνας & Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) έχει κεντρικό ρόλο στο υφιστάμενο σύστημα Έρευνας & Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΤΑ), δεδομένου ότι είναι υπεύθυνη για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της πολιτικής έρευνας στην Ελλάδα, καθώς και της διαχείρισης των δράσεων Έρευνας, Τεχνολογίας Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) που αποτιμώνται στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης αποτίμησης[1].

Το ελληνικό σύστημα ΕΤΑΚ, κατά την διάρκεια του 2000-2006 (περίοδος υλοποίησης των δράσεων που αποτιμώνται στην παρούσα μελέτη), χαρακτηριζόταν από τη διάθεση περιορισμένων και ευκαιριακών πόρων για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, πολύ χαμηλότερων, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ, για την Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρώπης. Βασικό χαρακτηριστικό του ελληνικού ερευνητικού συστήματος αποτέλεσε και αποτελεί έως και σήμερα η υψηλή εξάρτησή του από χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, όσο και μέσω των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Πλαίσιο για την Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη της Ε.Ε. (σημερινό Η2020).

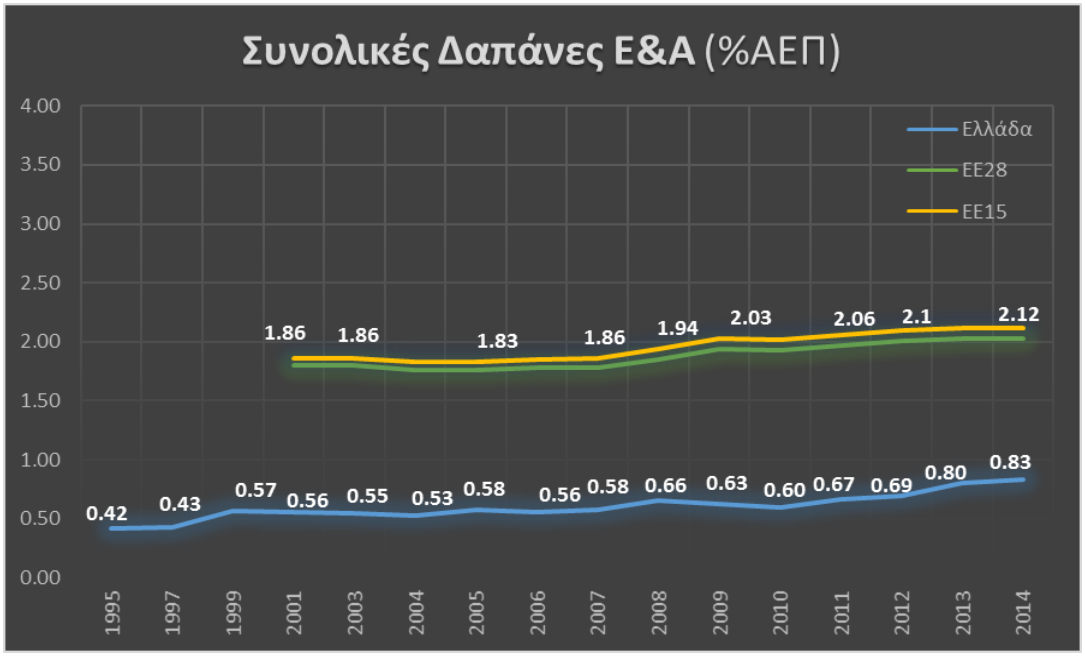

Το παραπάνω διάγραμμα απεικονίζει την εξέλιξη των δαπανών Έρευνας και Ανάπτυξης ως ποσοστό επί του ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας. Αν και οι συνολικές δαπάνες για την Έρευνα και Τεχνολογία σημείωσαν αύξηση κατά τη δεκαετία του 1990 (ανήλθαν από το 0,42% στο 0,57% του ΑΕΠ), τα επόμενα χρόνια παρέμειναν περίπου σταθερές με αποτέλεσμα να

[1] Επισημαίνεται πως από το 2009 η ΓΓΕΤ υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (ΥΠΔΒΜΘ), ενώ προηγουμένως υπαγόταν στο Υπουργείο Ανάπτυξης.

κυμαίνονται στο 0,56 % του ΑΕΠ έως το 2006. Όπως γίνεται αντιληπτό, το ποσοστό αυτό είναι πολύ μικρότερο συγκριτικά με το μέσο όρο των συνολικών δαπανών που αντιστοιχούν στο ΑΕΠ του συνόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η εικόνα αυτή φαίνεται να συνεχίζεται μέχρι και σήμερα καθώς, σύμφωνα με τη Eurostat, η Ελλάδα ανήκει στην ομάδα των χωρών με το μικρότερο ποσό συνολικών δαπανών, το οποίο δε ξεπερνά το 0,9% του ΑΕΠ. Σημειώνεται πως η παρακάτω εικόνα αναφέρεται στην κατηγοριοποίηση των χωρών για το έτος 2013, διότι αποτελεί το έτος με τα περισσότερα

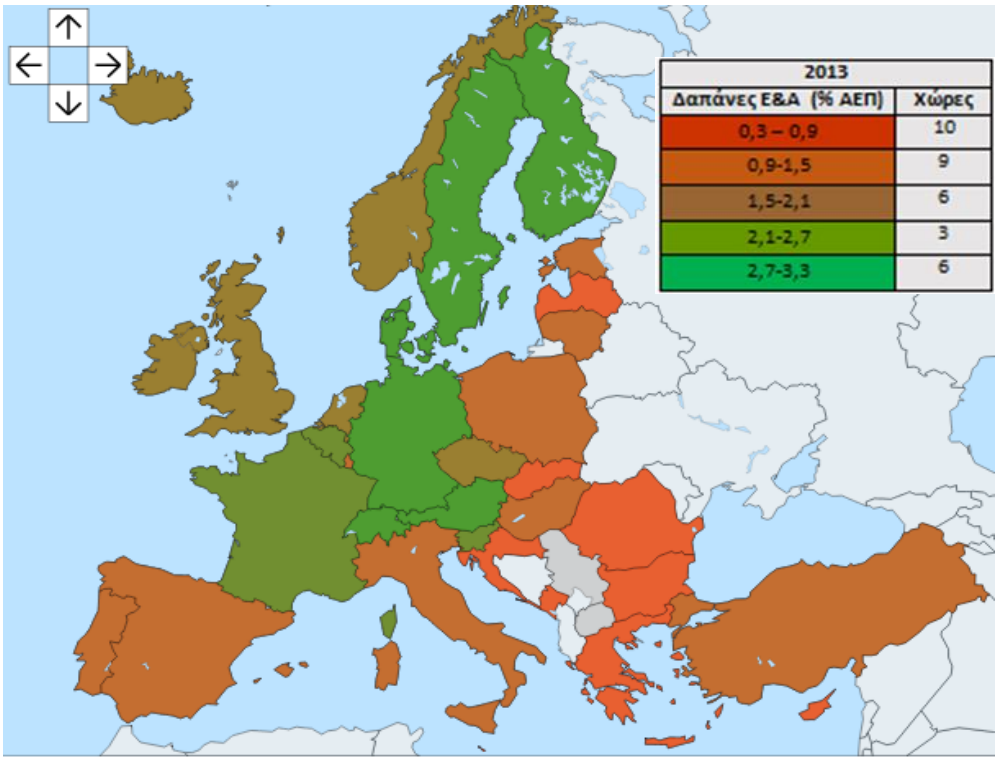

διαθέσιμα στοιχεία στη βάση της Eurostat.

Συνεχίζοντας, η εξέλιξη του ύψους της Ακαθάριστης Εγχώριας Δαπάνης για την Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ) που πραγματοποιήθηκε στον ελληνικό χώρο παρουσιάζεται παρακάτω. Οι δαπάνες καλύπτουν τη χρονική περίοδο από τη δεκαετία του '80 μέχρι και το τέλος του 2014, εκφράζονται σε εκατομμύρια ευρώ και κατηγοριοποιούνται στους τέσσερις βασικούς τομείς εκτέλεσης Έρευνας και Ανάπτυξης που υιοθετεί η Eurostat, ανάλογα με τους φορείς που εκτελούν δραστηριότητες Ε&Α και είναι οι εξής:

- **Τομέας επιχειρήσεων** (BES - Business Sector): περιλαμβάνει τις επιχειρήσεις, τους οργανισμούς και τα ιδρύματα, κύρια δραστηριότητα των οποίων είναι η παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών. Επιπλέον, ο τομέας αυτός περιλαμβάνει τις δημόσιες

επιχειρήσεις, ιδιωτικούς μη – κερδοσκοπικούς φορείς που παρέχουν υπηρεσίες σε επιχειρήσεις.

- **Κρατικός τομέας** (GOV - Government Sector): περιλαμβάνει φορείς με δραστηριότητες Ε&Α που εποπτεύονται από διάφορα Υπουργεία όπως: τα Ερευνητικά Κέντρα που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (π.χ. Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, Εθνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας, Ελληνικό Ινστιτούτο Παστέρ, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας), οι άλλοι Δημόσιοι Ερευνητικοί Φορείς (π.χ. η Ακαδημία Αθηνών, το Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών), οι Εφορείες Αρχαιοτήτων, τα Αρχαιολογικά Ινστιτούτα, τα Δημόσια Μουσεία, τα Δημόσια Νοσοκομεία, κ.α..
- **Τομέας τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (HES - Higher Education Sector): περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα, τα Κέντρα Τεχνολογικής Έρευνας, τα αναγνωρισμένα από το Κράτος Ιδιωτικά ΙΕΚ, τα Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία, άλλες σχολές & ακαδημίες.
- **Τομέας ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων** (PNP - Private Non Profit Sector): περιλαμβάνει μη εμπορικά, ιδιωτικά μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που παρέχουν υπηρεσίες στους πολίτες, όπως επαγγελματικές και επιστημονικές ενώσεις, οι οργανισμοί παροχής βοήθειας, οι ανθρωπιστικές οργανώσεις, τα συνδικάτα, οι ενώσεις καταναλωτών, κ.α. (π.χ. το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής, το Ίδρυμα Λαμπράκη, η WWW Ελλάς, το Ινστιτούτο Θεραπείας & Περιβάλλοντος, κ.α.

Μέχρι και το 2000, το ελληνικό σύστημα έρευνας και τεχνολογίας, όπως προαναφέρθηκε, χαρακτηριζόταν από χαμηλή συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στις ερευνητικές προσπάθειες της χώρας, καθώς από τις συνολικές δαπάνες για την Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, περίπου το 30% προερχόταν από τον ιδιωτικό τομέα ενώ το 70% προέρχεται από το δημόσιο (όπου συνυπολογίζεται η χρηματοδότηση από την Ε.Ε.) [2]. Ωστόσο, σημειώνεται πως το

[2] Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (2012), "Ελληνικό Σύστημα Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης & Καινοτομίας – Αναγκαιότητα αναδιάρθρωσης Ερευνητικού Ιστού – Ακολουθούμενη

ποσοστό χρηματοδότησης από την Ε.Ε. κυμαίνεται στο 20% των συνολικών δαπανών για την έρευνα, το οποίο είναι από τα υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε.

Το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας στην Ελλάδα φαίνεται πως διεξάγεται, μέχρι το 2007 μέσω των Α.Ε.Ι., το οποίο αντιστοιχεί περίπου στο 50% της ΑΕΔΕΤΑ, ενώ τα δημόσια ερευνητικά κέντρα δαπανούν κατά μέσο όρο το 20% της ΑΕΔΕΤΑ[3]. Σημειώνεται ότι οι τάσεις τόσο της χαμηλής χρηματοδότησης της Ε&ΤΑ συνεχίστηκαν και μετά το 2007. Ωστόσο από το 2011, μέχρι και το τέλος του 2014, ο ιδιωτικός και κρατικός τομέας φαίνεται να αυξάνουν τα μερίδια της επιμέρους συμμετοχής τους στο σύνολο των δαπανών, όπως απεικονίζεται παρακάτω.

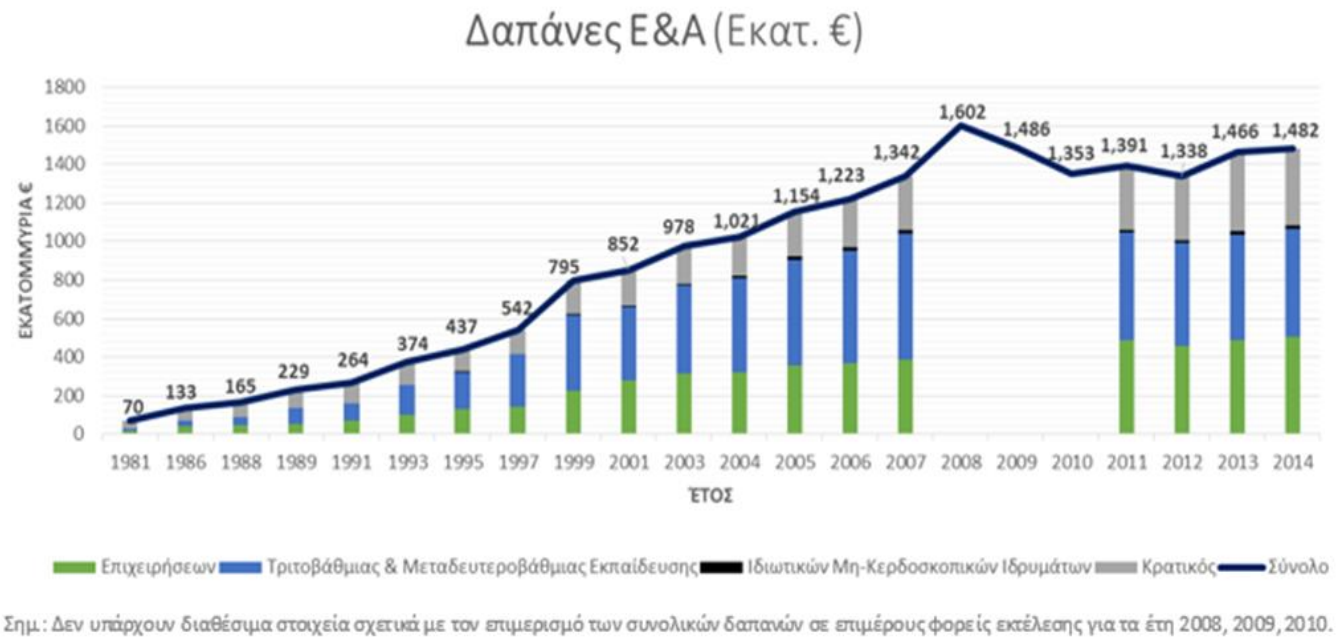

Σημ.: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τον επιμερισμό των συνολικών δαπανών σε επιμέρους φορείς εκτέλεσης για τα έτη 2008, 2009, 2010.

προσέγγιση". Ανακτήθηκε από: http://www.opengov.gr/ypepth/wp-content/uploads/downloads/2012/01/backgrounddoc_sygxonefseon_EK_301211_fin.pdf

[3] Πηγή: ΓΓΕΤ, στοιχεία 2007, εκτίμηση

Μέσα σ' αυτό το κλίμα ξεκίνησε η υλοποίηση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006/8 (Γ΄ΚΠΣ), που υπήρξε το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας. Οι προτεραιότητες του Γ'ΚΠΣ εστιάζονταν σε επενδύσεις στο φυσικό, ανθρώπινο και γνωστικό κεφάλαιο, παράγοντες που συμβάλουν σοβαρά στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην εμβάθυνση της ανάπτυξης στην Ελλάδα. Στη στοχοθεσία του προγράμματος ενσωματώνονταν τα εξής:

1. Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και προώθηση της απασχόλησης.
2. Ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών (οδικές, σιδηροδρομικές, αστικές μεταφορές, αερολιμένες, λιμένες, συνδυασμένες μεταφορές και εμπορευματικά κέντρα, ασφάλεια).
3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη (περιλαμβάνει τους τομείς Μεταποίησης και Υπηρεσιών, Έρευνας και Τεχνολογίας, Τουρισμού, Ενέργειας – Φυσικών Πόρων).
4. Αγροτική ανάπτυξη και αλιεία.
5. Ποιότητα ζωής (παρεμβάσεις που αφορούν στο περιβάλλον και στη φυσική κληρονομιά, στον πολιτισμό και στον τομέα της υγείας – πρόνοιας).
6. Κοινωνία της πληροφορίας (παρεμβάσεις που αφορούν τομείς όπως εκπαίδευση, πολιτισμό, δημόσια διοίκηση, υγεία και πρόνοια, περιβάλλον, απασχόληση, ψηφιακή οικονομία, επικοινωνίες).
7. Περιφερειακή ανάπτυξη (με στόχο τη μείωση των αποκλίσεων ανάπτυξης μεταξύ των περιφερειών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και την αύξηση της απασχόλησης) .

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ανταγωνιστικότητα" (ΕΠΑΝ Ι) του Υπουργείου Ανάπτυξης εντάχθηκε στο Γ' ΚΠΣ, ως ένα από τα 11 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα. Το ΕΠΑΝ περιλάμβανε μία δέσμη δράσεων και ενισχύσεων που είχαν ως στρατηγικό στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την επίτευξη κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για την επίτευξη της στρατηγικής στοχοθεσίας του ΕΠΑΝ Ι είχαν τεθεί μία σειρά στόχων:

- Ενίσχυση των ανταγωνιστικών ικανοτήτων των ήδη υφιστάμενων επιχειρήσεων και δημιουργία νέων που θα αξιοποιούν την καινοτομία και θα κάνουν χρήση νέων τεχνολογιών.
- Η ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η ενίσχυση του σχηματισμού νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων με βάση συνεκτικά τεχνικοοικονομικά δίκτυα.

- Η ανασυγκρότηση και ο εμπλουτισμός των τουριστικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει η Ελλάδα, οικοδομώντας παράλληλα και νέα πλεονεκτήματα.
- Η βελτίωση της συνεισφοράς της ενέργειας και των φυσικών πόρων ως εργαλεία αύξησης της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, με ταυτόχρονο σεβασμό των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων της χώρας.

Η μεγάλη διαφοροποίηση του ΕΠΑΝ έναντι των προηγούμενων παρεμβάσεων (ΕΠΕΤ Ι-ΙΙ), ήταν η ένταξη των δράσεων ΕΤΑ υπό την σκεπή ενός ενιαίου προγράμματος για τον χώρο του παραγωγικού τομέα, με στόχο τον καλύτερο συντονισμό των ενεργειών αλλά και τη δημιουργία ευρύτερων συνεργιών από τη δράση των εμπλεκόμενων φορέων.

Ο προϋπολογισμός του ΕΠΑΝ Ι φαίνεται στο πίνακα κατωτέρω. αντιστοιχούσαν 6,05 δις €. Η Κοινοτική συνεισφορά ανερχόταν σε 1,98 δις €. Η εθνική δημόσια δαπάνη ανήλθε σε 1,04 δις € και η ιδιωτική χρηματοδότηση (συμμετοχή ωφελούμενων) σε 3,03 δις €.

Πίνακας 1. Προϋπολογισμός ΕΠΑΝ

Συνολικό Κόστος :	**6.050.518.360 €**
Δημόσια Δαπάνη :	*3.018.451.757 €*
(Κοινοτική Συμμετοχή) :	1.977.451.933 €
(Εθνική Συμμετοχή) :	1.040.999.824 €
Ιδιωτική Συμμετοχή :	*3.032.066.603 €*

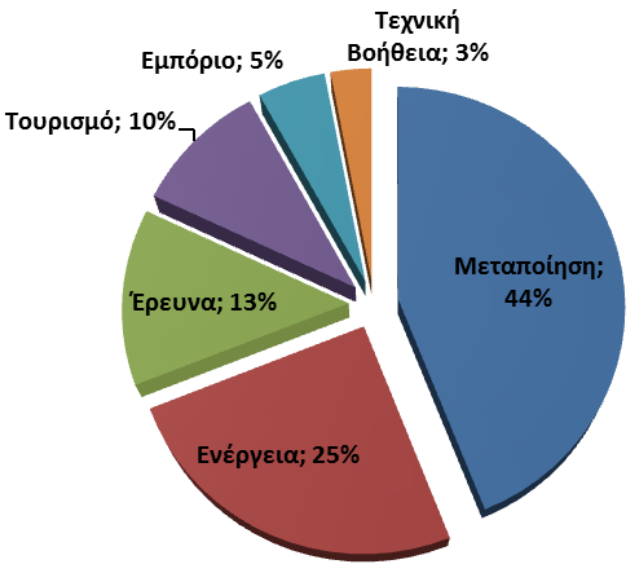

Το 44% των κονδυλίων ΕΠΑΝ δόθηκε στη μεταποίηση, το 25% στην ενέργεια, το 13% στην έρευνα, το 10% στον τουρισμό, το 5% στο εμπόριο και το 3% στη τεχνική βοήθεια του προγράμματος. Το 70% όλων των δαπανών δόθηκε για ενισχύσεις προγραμμάτων προς επιχειρήσεις, το 21% για δημιουργία υποδομών, το 6% σε ανθρώπινους πόρους και το 3% στην τεχνική βοήθεια.

Για την εξυπηρέτηση των ανωτέρω στρατηγικών στόχων του ΕΠΑΝ είχαν τεθεί οι παρακάτω προτεραιότητες πολιτικής ειδικά στο τομέα της στην Έρευνας και Τεχνολογίας:

- Δημιουργία νέων δικτύων τεχνολογικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων.
- Ενθάρρυνση της εμπορικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της έρευνας.
- Ενίσχυση των τεχνολογικών πάρκων και των ερευνητικών κέντρων.
- Ενδυνάμωση της συνεισφοράς των επιχειρήσεων στην ερευνητική προσπάθεια.
- Συνειδητοποίηση της ευεργετικής και κρίσιμης συνεισφοράς της τεχνολογίας στις οικονομικές επιδόσεις και στην ευημερία.

Πέντε από τις έξι συνολικά δράσεις που αξιολογούνται σ ’αυτή τη μελέτη υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ΕΠΑΝ Ι:

- Περιφερειακοί Πόλοι Καινοτομίας .
- Ερευνητικές Κοινοπραξίες Τεχνολογικής Ανάπτυξης.
- Πρόγραμμα Ανάπτυξης Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογίας – ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ.
- ΠΡΑΞΕ - Φάση Β’.
- Τεχνοκυψέλες-ΕΛΕΥΘΩ.

Η έκτη αξιολογούμενη δράση «Ενίσχυση Ελληνικών Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών στη Μικροηλεκτρονική- Φάση Β’» υλοποιήθηκε αργότερα στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007-2013 και του ΕΠΑΝ ΙΙ.

Το ΕΣΠΑ 2007-2013 προοριζόταν σαν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης με κεντρικές προτεραιότητες την εξωστρέφεια, τη περιφερειακή ανάπτυξη, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την έμφαση στην εκπαίδευση και στους νέους, την ποιότητα, την τεχνολογία, την καινοτομία και το σεβασμό στο περιβάλλον. Στρατηγικός στόχος του προγράμματος ήταν η διερεύνηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η διατήρηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδο υψηλότερο του μέσου Κοινοτικού όρου για την τόνωση της απασχόλησης, την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

Το ΕΣΠΑ εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την οποία «εξασφάλιζε ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου». Έτσι, οι εθνικές πολιτικές της περιόδου εκείνης κλήθηκαν να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ λαμβάνοντας υπόψη τις κεντρικές μακροπρόθεσμες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΕΣΠΑ ήταν 39,4 δις € όπου τα 20,4 δις αποτέλεσαν τη Κοινοτική Συνδρομή τα 11,5 την Εθνική Δημόσια Δαπάνη και τα υπόλοιπα 7,5 δις την Ιδιωτική Συμμετοχή[4]. Αξίζει να σημειωθεί πως στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007-2013 οι πόροι οι οποίοι δεσμεύτηκαν στον τομέα Έρευνας, Τεχνολογίας Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) παρουσίασαν σημαντική αύξηση (σχεδόν διπλασιασμό) σε σχέση με αυτούς του Γ'ΚΠΣ.

Μέρος του ΕΣΠΑ αποτέλεσε το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα" (ΕΠΑΝ-ΙΙ) κεντρικό αναπτυξιακό στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος της χώρας, με έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας. Η συγχρηματοδοτούμενη Δημόσια Δαπάνη του ΕΠΑΝ ΙΙ ανέρχονταν στο ποσό των 1,7 δις € από τα οποία 1,5 δις προέρχονταν από πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και τα υπόλοιπα από πόρους του Ελληνικού Δημοσίου.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 1 «Δημιουργία και Αξιοποίηση της Καινοτομίας υποστηριζόμενης από Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη» του ΕΠΑΝ-ΙΙ επιδίωκε την επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης, τη σύνδεση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας με τον παραγωγικό ιστό της χώρας ως κύριο παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας, και τη γενικότερη διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της καινοτομίας στην ελληνική οικονομία και κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό, ο Άξονας στόχευε στην ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικών παραγόντων για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης. Ο Υποάξονας 1.2 «Αξία» του ΕΠΑΝ-ΙΙ επιδίωκε την προώθηση της καινοτομίας, των νέων τεχνολογιών και της επιχειρηματικότητας μέσω δράσεων που υποστηρίζουν τη μετατροπή

[4] Επί πλέον οι πόροι που αφορούσαν την αγροτική ανάπτυξη και την αλιεία ανήλθαν σε 7,5 δις €.

της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες, τη μεταφορά τεχνολογίας-τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις μικρομεσαίες (ΜμΕ) και τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ τεχνολογικής γνώσης και αγοράς.

Το Πρόγραμμα «Φάση-2 Ενίσχυσης Ελληνικών Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών στη Μικροηλεκτρονική – Φάση Β'», προκηρύχτηκε στο πλαίσιο της δράσης «Δημιουργία Καινοτομικών Συνεργατικών Σχηματισμών (Innovation Clusters)» που υπάγεται στον Υποάξονα «Αξία» καθώς και στα πέντε Περιφερειακά Προγράμματα στα οποία ανήκουν οι Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης του ΕΣΠΑ 2007 - 2013.

Από τα ανωτέρω, είναι σημαντικό να αποκομίσουμε τις έννοιες κλειδιά για τις δράσεις ΕΤΑΚ των δύο ΕΠΑΝ. Για τις δράσεις ΕΤΑΚ του ΕΠΑΝ Ι οι έννοιες κλειδιά περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση ανταγωνιστικών ικανοτήτων υφιστάμενων επιχειρήσεων.
- Δημιουργία νέων επιχειρήσεων εντάσεως τεχνολογίας και καινοτομίας.
- Ενθάρρυνση δημιουργίας νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με βάση συνεκτικά τεχνικοοικονομικά δίκτυα.
- Ενίσχυση σχηματισμού νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων με βάση συνεκτικά τεχνικοοικονομικά δίκτυα.
- Δημιουργία νέων δικτύων τεχνολογικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων.
- Ενθάρρυνση εμπορικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων έρευνας.
- Ενίσχυση τεχνολογικών πάρκων.
- Ενίσχυση ερευνητικών κέντρων.
- Ενδυνάμωση επιχειρηματικής συνεισφοράς στην ερευνητική προσπάθεια.
- Συνειδητοποίηση της κρίσιμης συνεισφοράς της τεχνολογίας στις οικονομικές επιδόσεις και στην ευημερία.

Για τις δράσεις ΕΤΑΚ του ΕΠΑΝ ΙΙ οι έννοιες κλειδιά περιλαμβάνουν:

- Επιτάχυνση μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.
- Σύνδεση ΕΤΑΚ με το παραγωγικό ιστό της χώρας ως κύριο παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.
- Ευρεία διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της καινοτομίας στην ελληνική οικονομία και κοινωνία.
- Ενίσχυση ΕΤΑΚ σε όλους τους κλάδους.
- Αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας.
- Μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.

- Μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες.
- Μεταφορά τεχνολογίας-τεχνογνωσίας προς επιχειρήσεις και ειδικότερα ΜμΕ.
- Γεφύρωση χάσματος μεταξύ τεχνολογικής γνώσης και αγοράς.

Οι δε λέξεις κλειδιά που εκπίπτουν περιλαμβάνουν: ανταγωνιστικές ικανότητες ιδιωτικού τομέα, αύξηση έρευνας στον ιδιωτικό τομέα, γεφύρωση χάσματος μεταξύ τεχνολογικής γνώσης και αγοράς, δημιουργία νέων επιχειρήσεων εντάσεως τεχνολογίας/καινοτομίας, τεχνικοοικονομικά δίκτυα, μεταφορά τεχνολογίας-τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις (κυρίως ΜμΕ), εμπορική αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας, τεχνολογικά πάρκα, οικονομική αναδιάρθρωση. Με άλλα λόγια, προσήλωση ΕΤΑΚ στην οικονομική ανάπτυξη.

2. Μεθοδολογία: Συλλογή Δεδομένων, Στοιχεία

Βασικότατη πηγή δεδομένων για τη μελέτη, ήταν η έρευνα πεδίου οργανισμών που έλαβαν μέρος στις συγκεκριμένες έξι δράσεις μέσω ερωτηματολογίων. Είχε προηγηθεί πιλοτική λειτουργία και έλεγχος του συστήματος σε πραγματικές συνθήκες. Κάθε φορέας είχε κληθεί να απαντήσει σε χωριστό ερωτηματολόγιο για κάθε έργο ή απορριφθείσα πρόταση στα οποία συμμετείχε. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε όλους τους φορείς που συμμετείχαν με έργα ή έστω απορριφθείσες προτάσεις στις αξιολογούμενες δράσεις. Δηλαδή η συλλογή έγινε απογραφικά.

Διαφορετικά ερωτηματολόγια δημιουργήθηκαν για κάθε δράση και είδος συμμετοχής σε αυτή. Συνολικά, σχεδιάστηκαν 15 ερωτηματολόγια:

- ΠΑΒΕΤ
    - Εγκεκριμένες προτάσεις
    - Απορριφθείσες προτάσεις
    - Μη υποβληθείσες προτάσεις
- Ερευνητικές Κοινοπραξίες Τεχνολογικής Ανάπτυξης
    - Εγκεκριμένες προτάσεις
    - Απορριφθείσες προτάσεις
    - Μη υποβληθείσες προτάσεις
- Corallia
    - Εγκεκριμένες προτάσεις
    - Απορριφθείσες προτάσεις

- ΠΡΑΞΕ – Τεχνοβλαστοί, Φάση Β
    - Εγκεκριμένες προτάσεις
    - Απορριφθείσες προτάσεις
- Περιφερειακοί Πόλοι Καινοτομίας
    - Διαχειριστές πόλων
    - Συμμετέχοντες
- ΕΛΕΥΘΩ - Τεχνοκυψέλες
    - Διαχειριστές
    - Θερμοκοιτιζόμενοι
    - Απορριφθείσες προτάσεις

Ο πίνακας 2 παρουσιάζει τα ποσοστά απόκρισης ανά ερωτηματολόγιο.

Πίνακας 2. Πρόοδος της συλλογής δεδομένων από συμμετέχοντες στις αξιολογούμενες δράσεις[1]

Δράση	Πλήθος απαντήσεων	Συνολικός αριθμός ερωτηματολογίων	Ποσοστό απόκρισης (%)
ΠΑΒΕΤ - εγκεκριμένα	59	398	14,8
ΠΑΒΕΤ – απορριφθείσες	15	492	3,0
Κοινοπραξίες – εγκεκ.	61	743	8,2
Κοινοπραξίες – απορρ.	4	195	2,1
Corallia – εγκεκ.	35	52	67,3
ΠΡΑΞΕ Φάση Β – εγκεκ.	20	29	69,0
ΠΡΑΞΕ Φάση Β – απορρ.	1	14	7,1
Πόλοι - διαχειριστές	5	5	100,0
Πόλοι - συμμετέχοντες	27	133	20,3
Ελευθώ, Τεχνοκ. – Διαχ.	5	10	50,0
Ελευθώ, Τεχνοκ. – Φορείς	18	35	51,4
Σύνολο	**250**	**2106**	**11,9**

Από τους ανωτέρων φορείς μόνο για τους 1360 κατορθώθηκαν να εντοπιστούν και να πιστοποιηθούν ενεργά στοιχεία επικοινωνίας τους (email, τηλέφωνο). Άρα το ποσοστό ανταπόκρισης στους Φορείς που κατορθώθηκε να αποσταλεί το ερωτηματολόγιο είναι **16,9%**. Τα ποσοστά απόκρισης διαφέρουν πολύ μεταξύ δράσεων. Το μέσο ποσοστό όμως είναι χαμηλό – 16% στα εγκεκριμένα έργα. Η βασική αιτία είναι η μεγάλη χρονική απόσταση από τον χρόνο υλοποίησης των έργων ή υποβολής των προτάσεων στις πέντε από τις έξι αξιολογούμενες δράσεις. Το προσωπικό που είχε ασχοληθεί με τα εν λόγω έργα ή προτάσεις είχε αποχωρήσει, είχε συνταξιοδοτηθεί, είχε πεθάνει, είχε μετακομίσει στο εξωτερικό ή τα φυσικά και ηλεκτρονικά δεδομένα των έργων / προτάσεων είχαν αρχειοθετηθεί ή καταστραφεί και δεν ήταν εύκολο να εντοπιστούν, επιχειρήσεις είχαν κλείσει, φορείς του Δημοσίου είχαν καταργηθεί ή συγχωνευτεί κ.ά.

Το ποσοστό απόκρισης σε επίπεδο εγκεκριμένων έργων ανέρχεται όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα στο ποσοστό του 24,2%.

Δράση	Πλήθος απαντήσεων	Συνολικός αριθμός εγκεκ. έργων	Ποσοστό απόκρισης (%)
ΠΑΒΕΤ	58	378	15,3
Κοινοπραξίες	56	267	21,0
Corallia	35	52	67,3
ΠΡΑΞΕ Φάση Β	20	29	69,0
Πόλοι καινοτομίας	5	5	100,0
Ελευθώ, Τεχνοκυψέλες	5	10	50,0
Σύνολο	179	741	24,2

Επίσης το ποσοστό απόκρισης μόνο σε συμμετέχοντες σε εγκεκριμένα έργα ανέρχονται στο 16,4% όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Περιφέρεια	Απαντήσεις	Ερωτηματολόγια	Ποσ. απόκρ. (%)
Ανατ. Μακ., Θράκη	7	39	17,9
Αττικής	67	694	9,7
Βορείου Αιγαίου	2	14	14,3
Δυτικής Ελλάδας	8	81	9,9
Δυτικής Μακεδονίας	0	3	0,0
Ηπείρου	1	10	10,0
Θεσσαλίας	1	18	5,6
Ιονίων Νήσων	2	7	28,6
Κεντρικής Μακεδονίας	62	191	32,5
Κρήτης	4	62	6,5
Νοτίου Αιγαίου	1	12	8,3
Πελοποννήσου	0	6	0,0
Στερεάς Ελλάδας	7	26	26,9
Χωρίς νομό	68	242	28,1
Σύνολο	**230**	**1405**	**16,4**

Παράλληλα, πολλοί φορείς που συμμετείχαν σε περισσότερα από ένα έργο δεν ήταν διατεθειμένοι να απαντήσουν σε περισσότερα από ένα ερωτηματολόγια. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι στα πλαίσια του case studies επικοινωνήσαμε με ανθρώπους σε περισσότερες από δέκα χώρες για τη συλλογή των αντίστοιχων στοιχείων.

Εκτός της έρευνας πεδίου, άλλες βασικές πηγές πληροφοριών ήταν οι απόψεις των στελεχών της υπηρεσίας και των αξιολογητών μέσω συνεντεύξεων, τα case studies τα focus groups, καθώς και βιβλιογραφική έρευνα.

Πίνακας υλοποιημένων περιπτωσιολογικών μελετών (Case Studies)		
Α/Α	**Πρόγραμμα**	**Πλήθος (Case Studies)**
1	ΠΑΒΕΤ, ΠΑΒΕΤ-ΝΕ	40
2	ΠΡΑΞΕ	15
3	ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΕΣ	31
4	ΠΠΚ	13
5	ΕΛΕΥΘΩ	9
6	Corallia	8
Σύνολο		**116**

3. Επίδραση Δράσεων στη Κοινωνία και Οικονομία

Η διεθνής εμπειρία – μία μικρή περίληψη της οποίας βρίσκεται στο παραδοτέο Α6 – διδάσκει ότι υπάρχουν τρία κεντρικά ερωτήματα σε κάθε αξιολόγηση πολιτικής ΕΤΑΚ: συνάφεια (relevance), αποδοτικότητα (efficiency), αποτελεσματικότητα (effectiveness). Όπως φαίνεται στο Σχήμα 1, η συνάφεια αναφέρεται στο βαθμό κατά τον οποίο οι στόχοι του προγράμματος έχουν σχέση με τις ανάγκες / προβλήματα / θέματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η αποδοτικότητα αναφέρεται στη μετάφραση των εισροών σε εκροές (outputs) και αποτελέσματα (results), δηλαδή στο βαθμό τον οποίο τα επιθυμητά αποτελέσματα επιτυγχάνονται με λογικό κόστος. Η αποτελεσματικότητα αναφέρεται στο βαθμό τον οποίο επιτεύχθηκαν οι στόχοι του προγράμματος, δηλαδή στο οποίο οι στόχοι ικανοποιήθηκαν από τα αποτελέσματα και επιπτώσεις (impacts).

Άλλα σημαντικά ερωτήματα αξιολόγησης πολιτικής ΕΤΑΚ περιλαμβάνουν την οικονομία (economy), τη βιωσιμότητα (sutainability) και χρησιμότητα (utility), τη συνέπεια (consistency), καθώς και τα αποτελέσματα κατανομής / διανομής πόρων (allocative / distributional effects). Η οικονομία αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο οι πόροι είναι διαθέσιμοι σε εύθετο χρόνο, στην ενδεδειγμένη ποσότητα και ποιότητα στη καλύτερη τιμή. Η βιωσιμότητα αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο τα θετικά αποτελέσματα είναι πιθανό να διαρκέσουν μετά τη λήξη της επέμβασης. Η χρησιμότητα σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα και αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο τα αποτελέσματα ενός προγράμματος αντιστοιχούσαν με τις ανάγκες / προβλήματα / θέματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Η συνέπεια αναφέρεται στο βαθμό στον οποίο οι θετικές / αρνητικές δευτερογενείς επιπτώσεις (spillovers) σε άλλους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής μεγιστοποιούνται (ελαχιστοποιούνται). Τέλος, οι κατανεμητές / διανεμητικές επιπτώσεις αφορούν το βαθμό στον οποίο δυσανάλογα θετικές (αρνητικές) αναδιανεμητικές επιπτώσεις της πολιτικής μεγιστοποιούνται (ελαχιστοποιούνται).

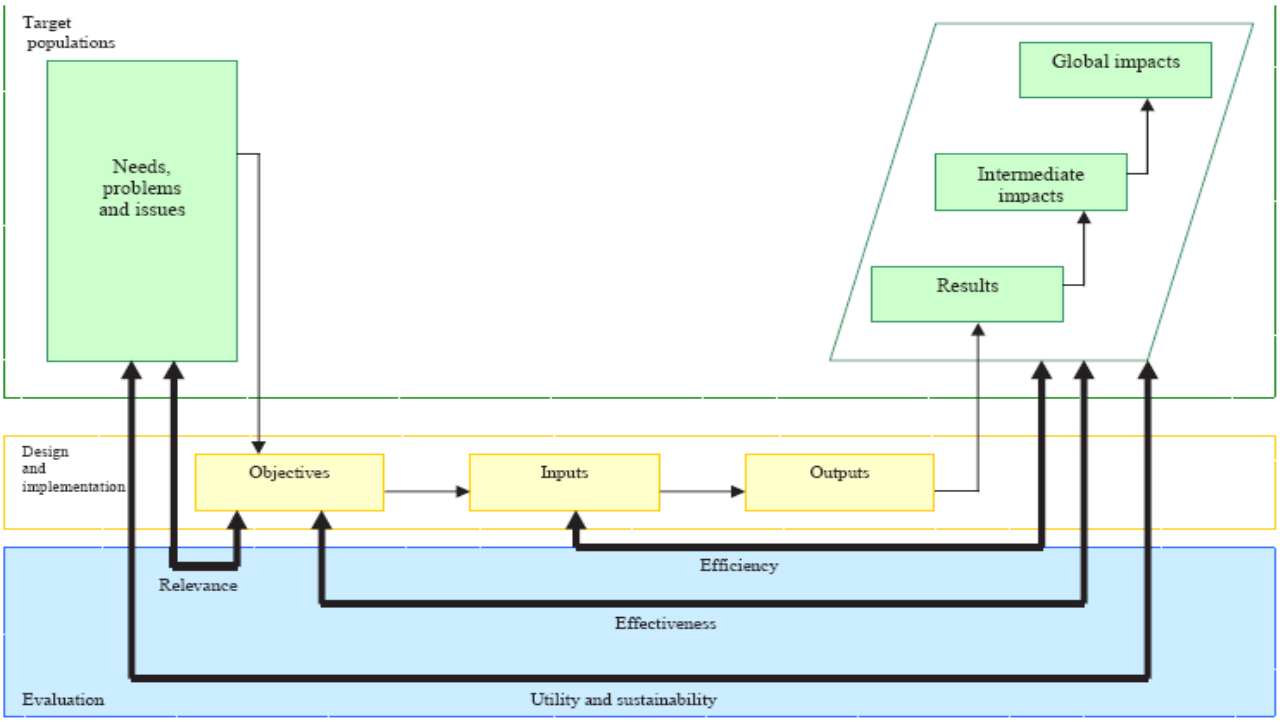

***Σχήμα 1**: Αξιολόγηση ΕΤΑΚ*

Πηγή: "Evaluating EU Activities: A Practical Guide for the Commission Services", European Commission, DC Budget, Annex A (2004)

Η ανωτέρω εικόνα είναι βεβαίως η θεωρητική προσέγγιση στη προγραμματική αξιολόγηση κάτω από ιδανικές συνθήκες. Μη τι άλλο, η παρούσα μελέτη έτρεξε κάτω από αντίξοες συνθήκες (πολιτικές, χρονισμού, πρωτοφανείς χρηματοοικονομικές για τη χώρα). Επιπλέον, αξιολόγηση τέτοιου είδους γίνεται για πρώτη φορά στη χώρα και στο συγκεκριμένο αντικείμενο, με αποτέλεσμα οι εμπλεκόμενοι φορείς να αξιολογούνται με πολύ διαφορετική αντιμετώπιση από τη καθορισμένη σε άλλες πλέον προηγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι συνθήκες αυτές επηρέασαν σημαντικά την ικανότητα να απαντηθούν οι ερωτήσεις του μοντέλου. Σαν αποτέλεσμα, το διαθέσιμο υλικό επιτρέπει γνωμοδότηση σε βαθμό:

- Ικανοποιητικό για τη συνάφεια,
- Εν μέρει ικανοποιητικό για την αποδοτικότητα,
- Εν μέρει Ικανοποιητικό για την αποτελεσματικότητα και χρησιμότητα,
- Ικανοποιητικό για την προσθετικότητα,
- Εν μέρει ικανοποιητικό για τη βιωσιμότητα,
- Ικανοποιητικό για τη συνέπεια,
- Εν μέρει ικανοποιητικό για τα αποτελέσματα κατανομής/διανομής πόρων.

Το σημαντικότερο δε πρόβλημα – καθόλου πρωτόγνωρο σε αξιολογήσεις τέτοιου είδους αλλά σε πολλαπλάσιο βαθμό στη συγκεκριμένη περίπτωση λόγω των τραγικών οικονομικών συνθηκών της χώρας από το 2008 και μετά – είναι η παντελής αδυναμία να συνδεθούν οι έξι δράσεις ΕΤΑΚ προς αξιολόγηση με τις επιπτώσεις στην ευρύτερη οικονομία και κοινωνία. Έτσι λοιπόν τα σχόλια αυτής της ενότητας παραμένουν σχετικά μόνο για τους φορείς σχετιζόμενους με τις συγκεκριμένες δράσεις.

Παράλληλα, η μεγάλη χρονική απόκλιση από τη στιγμή τη ολοκλήρωσης τω έργων έως την στιγμή διεξαγωγής της έρευνας (σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν 12 χρόνια με μέση απόσταση περίπου τα 9 χρόνια) σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το ¼ των φορέων που συμμετείχαν σήμερα δε υπάρχουν (εταιρείες που έκλεισαν επιστημονικοί υπεύθυνοι που πέθαναν ή συνταξιοδοτήθηκαν, δημόσιοι οργανισμοί που καταργήθηκαν ή συγχωνεύτηκαν) δημιούργησε ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες για την εξαγωγή επαρκών συμπερασμάτων . Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σε πολλές περιπτώσεις οι επιστημονικοί υπεύθυνοι εντοπίστηκαν σε άλλους οργανισμούς είτε στο εξωτερικό.

Ο Πίνακας 1 που ακολουθεί προβάλει μία συνολική άποψη των ευρημάτων αυτού του έργου ως προς την επίδραση των έξι αξιολογούμενων δράσεων στους συμμετέχοντες οργανισμούς και στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία και οικονομία.

Πίνακας 1. Περιληπτικά αποτελέσματα ως προς την επίδραση των έξι δράσεων

Όνομα δράσης	Συνάφεια	Αποδοτικότητα	Αποτελεσματικότητα	Προσθετικότητα	Συνέπεια	Κατανομή / διανομή πόρων	Βιωσιμότητα
ΠΑΒΕΤ	****	***	***	***	***	**	***
Κοινοπραξίες	****	***	***	***	***	**	**
Πόλοι Καινοτομίας	****	**	**	****	**	**	*
ΕΛΕΥΘΩ – ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ	****	**	**	***	**	**	**
CORALLIA	****	****	****	***	****	***	***
ΠΡΑΞΕ	****	***	**	***	**	**	***

(* σε μικρό βαθμό - ****σε πολύ μεγάλο βαθμό)

Συνάφεια

Η κύρια πληροφόρηση που έχουμε σε σχέση με τη συνάφεια όλων των δράσεων έρχεται από τον αρχικό τους σχεδιασμό. Υπάρχει αναφορά στο συγκεκριμένο θέμα στη ενότητα 4 αυτής της έκθεσης.

Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογίας (**ΠΑΒΕΤ**) αποσκοπούσε στην ενθάρρυνση της βιομηχανικής έρευνας και στην προώθηση της καινοτομίας, μέσω της επιχορήγησης δραστηριοτήτων εφαρμοσμένης και τεχνολογικής έρευνας.

Στόχοι του ΠΑΒΕΤ αποτέλεσαν η αναβάθμιση της έρευνας, η ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων προϊόντων/ υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η διείσδυση σε νέες αγορές, η βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων και η ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων μεθόδων παραγωγής, η μεταφορά και η προσαρμογή υψηλής τεχνολογίας σε παραδοσιακούς κλάδους της βιομηχανίας και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων τεχνολογικής καινοτομίας.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 4 «Τεχνολογική Καινοτομία και Έρευνα» του Ε.Π.ΑΝ., στον οποίο υπάγονταν οι δράσεις ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ, είχε θέσει τους ακόλουθους στόχους: τη χρησιμοποίηση και την εμπορική αξιοποίηση των υφιστάμενων ερευνητικών αποτελεσμάτων, την εντατικοποίηση της έρευνας και των σχετικών δραστηριοτήτων μέσα στις επιχειρήσεις ή μεταξύ των επιχειρήσεων και των ερευνητικών φορέων του δημόσιου τομέα, την επέκταση των συνεργασιών και τη δικτύωση με ξένες επιχειρήσεις και ερευνητικούς οργανισμούς, την προώθηση υπηρεσιών και εξειδίκευσης στη βιομηχανία από τους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς του δημόσιου τομέα και τη χρηματοδότηση των συνεργασιών μεταξύ βιομηχανίας και ερευνητικών φορέων για την υλοποίηση μακροπρόθεσμων έργων δημιουργίας καινοτόμων προϊόντων / υπηρεσιών. Κάποιοι από τους προαναφερθέντες στόχους του Άξονα εξυπηρετούν και ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τους στόχους των δράσεων, όπως η εμπορευματοποίηση των αποτελεσμάτων της εφαρμοσμένης έρευνας, η εντατικοποίηση της έρευνας στις επιχειρήσεις, η ενίσχυση των συνεργασιών μεταξύ ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων, καθώς και η δημιουργία καινοτόμων προϊόντων / υπηρεσιών. Έτσι, γίνεται σαφής η συνάφεια μεταξύ των στόχων του Άξονα και των στόχων των δράσεων.

Με το Μέτρο 4.3 «Ενθάρρυνση της Έρευνας, της Μεταφοράς και της Διάδοσης Τεχνολογίας στις Επιχειρήσεις. Υποστήριξη Δραστηριοτήτων Διεθνούς Επιστημονικής & Τεχνολογικής Συνεργασίας & της Μεταφοράς Τεχνολογίας», επιδιώχθηκε η εντατικοποίηση της έρευνας

και των παρεμφερών δραστηριοτήτων (μεταφορά τεχνολογίας, διάδοση, ενημέρωση) στο εσωτερικό των επιχειρήσεων, καθώς και η συνεργασία των επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς και με εταιρείες που υλοποιούν έργα ΕΤΑΚ με στόχο την περαιτέρω αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους, μέσω της ανάπτυξης νέων καινοτομικών προϊόντων / υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία και της ανάπτυξης νέων ή βελτιωμένων μεθόδων παραγωγής, μεταξύ άλλων. Συνεπώς, όσον αφορά στην συνάφεια της σκοπιμότητας των δράσεων ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ σε σχέση με το περιεχόμενο του Μέτρου, είναι εμφανής η συνάφεια και η συσχέτιση που υπάρχει καθώς το Μέτρο και οι δράσεις αποσκοπούσαν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και στη διεύρυνση του μεριδίου τους στην εσωτερική και στη διεθνή αγορά, μέσω της ανάπτυξης νέων ή βελτιωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία, στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων μεθόδων παραγωγής.

Η δράση των **Κοινοπραξιών** για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη σε Τομείς Εθνικής Προτεραιότητας, είχε σαν στόχο τη «προώθηση των συνεργασιών μεταξύ παραγωγικών και ερευνητικών φορέων σε έργα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης μακροχρόνιας εμβέλειας με σκοπό την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων ή υπηρεσιών και την αντιμετώπιση κοινωνικών και πολιτισμικών αναγκών που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας». Η δράση είχε συνάφεια με τη στοχοθεσία του Άξονα Προτεραιότητας 4: εντατικοποίηση της έρευνας και των παρεμφερών δραστηριοτήτων στο εσωτερικό των επιχειρήσεων και την υποστήριξη του παραγωγικού τομέα από τους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς μέσα από την παροχή υπηρεσιών και τεχνογνωσίας, όσο και τον στόχο της χρηματοδότησης συνεργασιών μεταξύ παραγωγικών και ερευνητικών φορέων για εκτέλεση έργων μακροχρόνιας εμβέλειας τα οποία θα στοχεύουν στην παραγωγή καινοτόμων προϊόντων / υπηρεσιών.

Η Δράση 4.6.1. Δημιουργία **Περιφερειακών Πόλων Καινοτομίας** παρουσιάζει σημαντική συνάφεια τόσο με τους στόχους και προτεραιότητες του Άξονα Προτεραιότητας 4 του ΕΠΑΝ (Τεχνολογική Καινοτομία και Έρευνα), και ειδικότερα ως προς την ενθάρρυνση της έρευνας, της μεταφοράς και της διάδοσης τεχνολογίας στις επιχειρήσεις, την αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων με δημιουργία νέων επιχειρήσεων (Spin off) και την υποστήριξη και διαμόρφωση Ε&Τ πολιτικής, όσο και με τους γενικότερους στόχους του ΕΠΑΝ όπως:

- Η ενίσχυση των ανταγωνιστικών ικανοτήτων των ήδη υφιστάμενων επιχειρήσεων και δημιουργία νέων που θα αξιοποιούν την καινοτομία και θα κάνουν χρήση νέων τεχνολογιών.

- Η ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η ενίσχυση του σχηματισμού νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων με βάση συνεκτικά τεχνικοοικονομικά δίκτυα.

Επιπρόσθετα, αν και η δράση που σχεδιάστηκε από τη ΓΓΕΤ, είχε Περιφερειακή στόχευση, μέσω της εκτεταμένης διαβούλευσης που προηγήθηκε του σχεδιασμού της δράσης, διασφαλίστηκε σε ικανοποιητικό βαθμό και η συνάφεια με τις προτεραιότητες των Περιφερειών. Ιδιαίτερα, η καινοτόμα, από τα κάτω προσέγγιση και η εστίαση σε συγκεκριμένες θεματικές περιοχές, αποτέλεσε και πρόδρομο της έξυπνης εξειδίκευσης και συνέβαλε στην εξοικείωση των Περιφερειών όπου υλοποιήθηκαν οι ΠΠΚ, με την φιλοσοφία και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής ΕΤΑΚ την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2014-2020).

Η δράση του **ΕΛΕΥΘΩ** και των **Τεχνοκυψελών** για τη δημιουργία θερμοκοιτίδων και τη ενίσχυση των θερμοκοιτιζόμενων επιχειρήσεων παρουσιάζει ικανοποιητική συνάφεια με τους αντίστοιχους συνολικούς στόχους του ΙΙΙ ΚΠΣ καθώς και του ΕΠΑΝ. Τέτοιοι, στόχοι αποτελούν για παράδειγμα η δημιουργία νέων επιχειρήσεων εκμετάλλευσης της γνώσης και της τεχνολογίας, η δημιουργία απασχόλησης, η εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων, η ενίσχυση των τεχνολογικών πάρκων κ.α.

Συγκεκριμένα για τους Συνεργατικούς Σχηματισμούς (**clusters**), η αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο το έργο και τα αποτελέσματα της δράσης προωθούν ευρύτερους στόχους πολιτικής καταλήγει σε θετική απάντηση σε δύο επίπεδα. Το πρώτο αφορά στο γεγονός ότι

οι συμμετέχοντες φορείς κινούνται εντός του τεχνολογικού χώρου της μικροηλεκτρονικής. Αυτό ισχύει και προς τις δύο κατευθύνσεις τεχνολογικής ανάπτυξης, με συμμετέχοντες να κινούνται προς την κατεύθυνση ανάπτυξης επιμέρους εξαρτημάτων (downstream) και άλλους προς την κατεύθυνση ολοκληρωμένων συστημάτων (upstream).

Το δεύτερο επίπεδο αφορά στην συμβατότητα με τους εθνικούς αναπτυξιακούς στόχους όπως αυτοί καθορίζονται σε περιφερειακό επίπεδο, ή στον τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η σύγκλιση, π.χ. μέσω καινοτομίας. Στο επίπεδο της περιφερειακής ανάπτυξης η δράση λαμβάνει υπόψη τα συγκριτικά πλεονεκτήματα καθώς και τις ανταγωνιστικές πτυχές της εθνικής οικονομίας (π.χ. έμψυχο δυναμικό υψηλής εκπαίδευσης) και πετυχαίνει τους σχετικούς στόχους αφού ενισχύθηκε η περιφερειακή οικονομία με τουλάχιστον δύο τρόπους. Πετυχαίνοντας υψηλές καινοτομικές εκροές και προσελκύοντας μη εγχώρια επενδυτικά κεφάλαια.

Το ίδιο ισχύει και στο πλαίσιο της έξυπνης εξειδίκευσης. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το ενδιαφέρον για τους συνεργατικούς σχηματισμούς ισχυροποιείται στα πλαίσια της επόμενης προγραμματικής χρηματοδοτικής περιόδου (Horizon 2020), και διασυνδέεται με στόχους ανάπτυξης μικρομεσαίων επιχειρήσεων και επανά-βιομηχανοποίησης ως εργαλεία ενίσχυσης του ρυθμού σύγκλισης προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Από την άλλη πλευρά η επιλογή ενός κλάδου προς χρηματοδότηση όπως αυτός της μικροηλεκτρονικής ο οποίος δεν είναι κρίσιμος για την Ελληνική Οικονομία και χωρίς διαγωνιστικές διαδικασίες αποτελεί παράδειγμα προς αποφυγή για το μέλλον.

Η Δράση «**ΠΡΑΞΕ**» είχε απόλυτη συνάφεια με το Μέτρο 4.1 «*Υποστήριξη Ερευνητικών Μονάδων για την προτυποποίηση και την εμπορική εκμετάλλευση ερευνητικών αποτελεσμάτων. Εντοπισμός & αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων με δημιουργία νέων επιχειρήσεων τεχνοβλαστών (Spin-off)*» Με τη σειρά του, το Μέτρο 4.1 εντάσσεται στον Άξονα Προτεραιότητας 4 και επιδιώκει την ενίσχυση του ελληνικού συστήματος καινοτομίας, με τη δημιουργία και ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Ελλάδα (τεχνοβλαστοί) που έχουν αντικείμενο την εκμετάλλευση της γνώσης, που παράγεται σε ερευνητικά εργαστήρια από άτομα υψηλού επιπέδου τεχνικής και επιστημονικής εκπαίδευσης, ή και από ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς οργανισμούς, με την συνδρομή ειδικών τόσο στην επιχειρηματική λειτουργία όσο και των ιδιωτικών χρηματοδοτικών οργανισμών. Η δράση είχε συνάφεια με τη στοχοθεσία του Άξονα Προτεραιότητας 4:

εκμετάλλευση και εμπορική αξιοποίηση υπαρχόντων ερευνητικών αποτελεσμάτων είτε με τη μορφή παροχής υπηρεσιών ή άδειας εκμετάλλευσης είτε με τη δημιουργία επιχειρηματικής δραστηριότητας και ενίσχυση απασχόλησης του ερευνητικού δυναμικού της χώρας. Κατ' επέκταση εξυπηρετούσε κάποιους από τους επιμέρους στόχους του ΕΠΑΝ και των πολιτικών ΕΤΑΚ (ενθάρρυνση της εμπορικής αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων).

Αποδοτικότητα

Τα οφέλη από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα ήταν μεγαλύτερα από το κόστος υλοποίησης του έργου. Οι επιχειρήσεις πιστεύουν πως γενικότερα η συμμετοχή τους στις δράσεις **ΠΑΒΕΤ** συνέβαλλε σε πολύ μεγάλο βαθμό στην μετέπειτα πορεία του οργανισμού τους. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στις επιδράσεις της συμμετοχής τους, οι επιχειρήσεις σε υψηλά ποσοστά πιστεύουν πως τους βοήθησε να χρησιμοποιήσουν τα αποτελέσματα του έργου, να βελτιώσουν την εικόνα του οργανισμού και να σχηματίσουν νέες ερευνητικές συνεργασίες, καθώς και να βελτιώσουν τις υφιστάμενες. Σημαντική ήταν η συμβολή του προγράμματος στην εσωτερική αναδιάρθρωση και στη διαμόρφωση της τεχνολογικής στρατηγικής των επιχειρήσεων, με την προσοχή τους να στρέφεται πολύ πιο έντονα πλέον στις δραστηριότητες RTDI (Research, Technological Development and Innovation). Επιπλέον, η διεξαγωγή εσωτερικών πρόσθετων έργων ΕΤΑΚ, θεωρείται από τις επιχειρήσεις ως σοβαρή συμβολή των ΠΑΒΕΤ, καθώς στηρίχθηκαν στα συγκεκριμένα ερευνητικά έργα προκειμένου να ξεκινήσουν ή να επιταχύνουν τέτοιου τύπου δραστηριότητες.

Παρόλα αυτά, η συμβολή των δράσεων ΠΑΒΕΤ στην μεταφορά τεχνολογίας, που αποτελούσε στόχο μείζονος σημασίας, είχε φτωχά αποτελέσματα. Πιο ενδιαφέροντα αποτελέσματα είχε η ανάπτυξη συνεργασιών σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας κυρίως με φορείς από την Ελλάδα αλλά και από το εξωτερικό, που στην ουσία εκφράζει μίας μορφής μεταφοράς τεχνολογίας. Αυτού του είδους οι συνεργασίες είναι σημαντικές, καθώς από την μία μέσω της αλληλεπίδρασης υποκινούν ερευνητικές-τεχνολογικές δραστηριότητες που έχουν ευνοϊκά αποτελέσματα για τις ικανότητες της επιχείρησης και από την άλλη θέτουν την επιχείρηση σε μία λογική ανταλλαγής εμπειριών, ανάπτυξης δραστηριοτήτων και δραστηριοποίησης με επίσης εν δυνάμει θετικά αποτελέσματα.

Σύμφωνα με την έκθεση αποτίμησης, το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα των **ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΩΝ Ε&ΤΑ** θεωρεί ότι τα οφέλη από τη συμμετοχή σε αυτό ήταν

μεγαλύτερα από την επένδυση που έκαναν για την υλοποίηση του έργου. Παρότι δεν κατάφεραν όλα τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που αναπτύχθηκαν να «βγουν» στην αγορά, εντούτοις, είναι σημαντικό ότι δημιουργήθηκαν άλλου τύπου ωφέλειες, όπως νέες θέσεις εργασίας, δημιουργία στρατηγικών συνεργασιών μεταξύ των φορέων της κοινοπραξίας, δημοσιεύσεις και αναγνωσιμότητα/ βελτιωμένη εικόνα των συμμετεχόντων οργανισμών, κλπ., οπότε θεωρούμε ότι επιτεύχθηκε αποδοτικότητα του προγράμματος.

Ως προς την αποδοτικότητα της Δράσης των **ΠΠΚ**, διαφαίνεται ότι δεν κατάφερε να πετύχει τους στρατηγικούς της στόχους, και παρόλο που άφησε μια σημαντική παρακαταθήκη (δημιουργία δικτύων, κατάρτιση προσωπικού κ.α.) και εμπειρίες στις Περιφέρειες, ως προς την διαχείριση σύνθετων έργων ΕΤΑΚ, η έλλειψη οποιασδήποτε συνέχειας, περιόρισε περαιτέρω τα θετικά αυτά στοιχεία.

Η αποδοτικότητα της Δράσης των ΠΠΚ πρέπει να ιδωθεί τόσο συνολικά, όσο και ως προς τα επιμέρους μέσα εφαρμογής, καθώς οι ΠΠΚ αξιοποίησαν σχεδόν το σύνολο των μέσων εφαρμογής του Άξονα 4 του ΕΠΑΝ. Συνολικά μπορεί να ειπωθεί ότι η αποδοτικότητα των μέσων εφαρμογής ήταν σχετικά μικρή, με εξαίρεση το μέσο εφαρμογής των κοινοπραξιών στο πλαίσιο του οποίου δημιουργήθηκαν νέα προϊόντα και υπηρεσίες, αρκετά από τα οποία χρησιμοποιούνται και σήμερα, έγιναν δημοσιεύσεις, καταρτίστηκαν νέοι ερευνητές κ.α.

Στην περιορισμένη αποδοτικότητα της δράσης συνετέλεσε η μικρή συνάφεια και συνοχή των δράσεων (πχ μεταξύ κοινοπραξιών έρευνας, οριζόντιων ενεργειών και εκπαιδευτικών δράσεων), τάση που επιτάθηκε λόγο της πολυδιάσπασης των πόρων σε αρκετές θεματικές περιοχές. Ακόμα και η εστίαση σε μία θεματική περιοχή, όπως η επιλογή της πληροφορικής στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ήταν ανεπιτυχής καθώς είναι πλέον ένας πάρα πολύ ευρύς τομέας και χρειάζονταν πολύ πιο συγκεκριμένη εστίαση.

Η αποδοτικότητα του προγράμματος **ΕΛΕΥΘΩ /Τεχνοκυψέλες** ήταν μέτρια. Καταρχήν μόνο οι μισές από τις αρχικά ενταγμένες στο πρόγραμμα θερμοκοιτίδες λειτουργούν σήμερα και αυτές με ανάμεικτα αποτελέσματα και όχι επαρκώς μετρήσιμα αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις που θερμοκοιτίστηκαν. Οι παροχές υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας προς τις θερμοκοιτιζόμενες επιχειρήσεις είναι σχετικά περιορισμένες κα δεν είναι σαφές ότι οι θερμοκοιτίδες είναι οικονομικά βιώσιμες. Παρ’όλα αυτά έχουν επιτευχθεί επιμέρους θετικά αποτελέσματα και την εποχή που ιδρύθηκαν πρόσφεραν προσθετικότητα καθώς το περιβάλλον τους ήταν πρώιμο για παρόμοιες δράσεις.

Η διερεύνηση του βαθμού αποδοτικότητας των **Συνεργατικών Σχηματισμών** (**clusters**), προσφέρει χρήσιμα αποτελέσματα. Πρώτον, το γεγονός ότι όλες οι προηγούμενες προσπάθειες δημιουργίας συγχρηματοδοτούμενων συνεργατικών σχηματισμών απέτυχαν, ενώ η παρούσα όχι μόνο πέτυχε τους τυπικούς στόχους αλλά επίσης πετυχαίνει ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους. Δεύτερον, οι επιχειρήσεις εντός του συνεργατικού σχηματισμού δεν επιχορηγούνται με διαφορετικά ποσοστά ενίσχυσης από τις επιχειρήσεις που δεν βρίσκονται εντός του σχηματισμού. Επιπροσθέτως, παρ'όλο που οι συγκεκριμένες δράσεις έχουν καταρχήν ανάλογο χαρακτήρα με άλλες αντίστοιχες δράσεις που χρηματοδοτούνται ως «δημόσιες υποδομές», στη περίπτωση αυτή, επιτεύχθηκε αφενός άμεση μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων και επενδύσεων και αφετέρου η αξιοποίηση εξ ολοκλήρου κονδυλίων διαρθρωτικών ταμείων χωρίς επιβάρυνση κρατικής τακτικής επιχορήγησης.

Από τους 33 Τεχνοβλαστούς που ιδρύθηκαν στα πλαίσια του **ΠΡΑΞΕ** συνολικά αξίζει να αναφερθεί πως η πλειοψηφία αυτών συνεχίζουν τη λειτουργία τους μέχρι και σήμερα, άλλοι με λιγότερη και άλλοι με μεγαλύτερη επιτυχία . 3 spin-off μάλιστα έχουν εξαγοραστεί από μεγάλους ομίλους εταιρειών ενώ δεν είναι λίγες οι εταιρείες που έχουν καταφέρει να αντλήσουν μετά την ίδρυσή τους επιπρόσθετες χρηματοδοτήσεις, προερχόμενες στην πλειοψηφία τους από εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα και σε μικρότερο βαθμό από ιδιωτικά κεφάλαια. Παράλληλα, ορισμένες εξ'αυτών πρωτοστατούν σε διεθνές επίπεδο.

Αποτελεσματικότητα

Αναφορικά με την αποτελεσματικότητα υλοποίησης των έργων **ΠΑΒΕΤ**, η πλειονότητα των επιχειρήσεων θεωρεί ότι επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό οι στόχοι της δράσης, και κατ' επέκταση των εταιρειών, όπως η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η διαμόρφωση στρατηγικής, που θα δίνει βάση στην σημαντικότητα της έρευνας και της τεχνολογικής αναβάθμισης. Μέσω της συμμετοχής στις δράσεις ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ προωθήθηκε η καινοτομία των επιχειρήσεων, καθώς η πλειοψηφία των δικαιούχων εισήγαγε νέα ή βελτιωμένα προϊόντα και μεθόδους παραγωγής από την προκήρυξη της δράσης μέχρι σήμερα, ενώ η πλειοψηφία αυτών ήταν νέες για την αγορά ή κλάδο της επιχείρησης (δείκτης βαθμού καινοτομίας). Ανεπαρκής κρίνεται η συμβολή του προγράμματος στην επίτευξη των τεχνολογικών στόχων των επιχειρήσεων, οι οποίοι αφορούν στην ανάπτυξη τεχνολογικών

συνεργασιών στο εξωτερικό, στη βελτίωση του ποιοτικού ελέγχου και στην πραγματοποίηση συμφωνιών μεταφοράς τεχνολογίας. Η τομεακή ανάλυση υποστηρίζει ότι επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό οι στόχοι ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, εντατικοποίησης της έρευνας και των παρεμφερών δραστηριοτήτων στο εσωτερικό των επιχειρήσεων καθώς και η ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων όσον αφορά στη σπουδαιότητα της έρευνας και της τεχνολογίας όπως και σύνδεσης της έρευνας με τη παραγωγή.

Η έκθεση αποτίμησης της δράσης **Κοινοπραξιών ΕΤΑ** σε Τομείς Εθνικής Προτεραιότητας αποφαίνεται ότι το πρόγραμμα συνέβαλλε σημαντικά στην εντατικοποίηση τόσο της ερευνητικής δραστηριότητας των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, όσο και στη δημιουργία συνεργασιών μεταξύ του παραγωγικού τομέα και των ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων, οι οποίοι υποστήριξαν τα έργα μέσα από την παροχή υπηρεσιών και την τεχνογνωσία που παρείχαν για την δημιουργία/ παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Γενικά το πρόγραμμα κρίνεται αρκούντως επιτυχημένο τόσο από τους διαχειριστές (ΓΓΕΤ), όσο και από τους συμμετέχοντες φορείς (επιχειρήσεις και ερευνητικοί οργανισμοί/ πανεπιστήμια) όσον αφορά την επίτευξη των στόχων της δράσης.

Οι κύριοι στόχοι/κίνητρα συμμετοχής των δημόσιων ερευνητικών οργανισμών στους **ΠΠΚ** ήταν η επίτευξη νέων ερευνητικών συνεργασιών, η εύρεση χρηματοδότησης και η υιοθέτηση νέας τεχνολογίας. Τα σημαντικότερα αποτελέσματα για τους ίδιους, αφορούν κυρίως στην αύξηση της επιστημονικής εξειδίκευσης με βάση τις δημοσιεύσεις, την κατάρτιση και επιμόρφωση προσωπικού (νέοι διδάκτορες), και στην απόκτηση νέας τεχνογνωσίας. Δευτερευόντως σημαντικό αποτέλεσμα, ήταν η ανάπτυξη και η διεύρυνση των συνεργασιών των οργανισμών αυτών σε περιφερειακό επίπεδο καθώς και σε μερικές περιπτώσεις η επέκταση των δραστηριοτήτων τους. Οι κύριοι στόχοι συμμετοχής των επιχειρήσεων στη δράση των ΠΠΚ περιστρέφονται γύρω από την δημιουργία και τη διαφοροποίηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών, την εύρεση χρηματοδότησης, την επίτευξη νέων ερευνητικών συνεργασιών, τη βελτίωση και κατάρτιση των εργαζομένων καθώς και τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας. Οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι εν μέρει πέτυχαν να ικανοποιήσουν τους αρχικούς τους στόχους.

Οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι οι δράσεις θα έπρεπε να είναι περισσότερο εστιασμένες τις ανάγκες των επιχειρήσεων και ότι αυτό θα απαιτούσε μεγαλύτερη εμπλοκή τους στα στάδια της διαβούλευσης και του σχεδιασμού. Η πλειοψηφία των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στη δράση των ΠΠΚ ήταν ΜΜΕ, ενώ στους περισσότερους ΠΠΚ δεν συμμετείχαν μεγάλες ή

ιδιαίτερα καινοτόμες επιχειρήσεις. Η δράση επίσης δεν φαίνεται να είχε επίδραση ως προς την τεχνολογική εξειδίκευση της Περιφέρειας, όπως αυτή εκφράζεται μέσω της κατάθεσης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, καθώς και στη δημιουργία καινοτόμων επιχειρήσεων.

Τα προγράμματα **ΕΛΕΥΘΩ και ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ** κρίνονται ως μερικώς επιτυχή. Τέσσερις θερμοκοιτίδες από το σύνολο των αρχικών δέκα συνεχίζουν να λειτουργούν, όπως ήδη αναφέρθηκε, ενώ μία ακόμη υπάρχει ως επιχείρηση αλλά έχει αλλάξει αντικείμενο. . Η απόδοση αυτών των τεσσάρων είναι ανάμεικτη. Ενώ έχουν στεγάσει με επιτυχία σειρά νεοφυών επιχειρήσεων νέας τεχνολογίας, η ικανότητά τους είναι σχετικά περιορισμένη και δεν είναι σαφές κατά πόσον οι δραστηριότητές τους είναι οικονομικά βιώσιμες πέρα από την παροχή στέγης. Το γεγονός αυτό δηλώνει ότι βρισκόμαστε σε πρώιμη εποχή ανάπτυξής τους την εποχή που ιδρύθηκαν και λειτουργούσαν. Δυστυχώς η εξαγωγή πληροφοριών από τα ερωτηματολόγια των θερμοκοιτιζόμενων δεν παρουσιάζουν ένα ρεαλιστικό αποτέλεσμα σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων λαμβάνοντας υπόψη την υπό αξιολόγηση εποχή (ως 2009).

Εξετάζοντας εάν και κατά πόσον οι συγκεκριμένοι στόχοι του έργου και της δράσης **Συνεργατικούς Σχηματισμούς** (**clusters**), έχουν επιτευχθεί, η απάντηση που προκύπτει από τα ευρήματα είναι θετική. Στα πλαίσια ανάπτυξης τεχνολογικών περιοχών στα οποία υπάρχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς και στη μεγέθυνση του σχηματισμού, οι στόχοι του έργου καταδεικνύουν ότι ο πραγματικός βαθμός βελτίωσης υπερτερεί των στόχων. Οι σχηματισμοί συνεισφέρουν στην αποτύπωση των ‘‘δυνατών’’ βιομηχανικών σημείων και στοιχείων μιας περιοχής. Η χαρτογράφηση και η αποτίμηση των σχηματισμών είναι ικανές να καταδείξουν περιφερειακά μοτίβα εξειδίκευσης για να τύχουν περαιτέρω κεφαλαιοποίησης. Στην φάση της εφαρμογής, ενθαρρύνοντας την διεπιστημονική και διαθεματική συνεργασία, οι σχηματισμοί συνεισφέρουν στην υλοποίηση θεματικών στρατηγικών και στη δημιουργία νέων συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Στόχοι του Cluster

1. Μεταβολή των μελών (νομικά πρόσωπα) του Συνδέσμου: αύξηση 11,90%, με ελάχιστη μεταβολή +30%.
2. Βαθμός μεταβολής του κύκλου εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων-μελών του Συνδέσμου: αύξηση 145,34%, με ελάχιστη μεταβολή +100%.
3. Βαθμός μεταβολής της απασχόλησης των συμμετεχουσών επιχειρήσεων-μελών του Συνδέσμου: αύξηση 69,70%, με ελάχιστη μεταβολή +50%.
4. Βαθμός μεταβολής των εξαγωγών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων-μελών του Συνδέσμου αύξηση 108,45%, με ελάχιστη μεταβολή +100%.
5. Μεταβολή των επενδύσεων από Ιδιώτες Επενδυτές των συμμετεχουσών επιχειρήσεων-μελών του Συνδέσμου: αύξηση 269,34%, με ελάχιστη μεταβολή +200%.
6. Μεταβολή των καταθέσεων αιτήσεων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας: αύξηση 177,27%, με ελάχιστη μεταβολή +100%.

Πηγή: Αντίγραφο πρακτικού συνεδρίασης της συσταθείσας από την ΓΓΕΤ (με συμμετοχή εκπροσώπων της ΓΓΕΤ κ.κ. Α. Χατζηπαραδείση και Α. Δημακάκου και του Corallia κ. Σ. Σεβαστού) Επιτροπής Αξιολόγησης Μετρήσιμων Στόχων του Προγράμματος «Φάση-2 Ενίσχυσης Ελληνικών Τεχνολογικών Συνεργατικών Σχηματισμών στην Μικροηλεκτρονική», αρ. πρωτ. 713/16.07.2013

Η δράση **ΠΡΑΞΕ** δε κατόρθωσε να φτάσει τις επιθυμητές τιμές-στόχους που είχαν τεθεί αρχικά τόσο αναφορικά με το πλήθος των χρηματοδοτούμενων έργων (33 αντί για 40 Τεχνοβλαστοί), όσο και με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, οι οποίες έπρεπε να ήταν περισσότερες από 240. Τροχοπέδη στη συμμετοχή δυνητικών υποψήφιων έργων, αποτέλεσε η μη εύρεση ιδίων κεφαλαίων σε συνδυασμό με την δυσκολία πρόσβασης σε επενδυτικά κεφάλαια, δεδομένου ότι προϋπόθεση έγκρισης ήταν η χρηματοδότηση 50% του προϋπολογισμού μέσω ίδιας συμμετοχής. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί την απόκλιση από την εκτίμηση των αρχικών στόχων της δράσης, καθώς και το μικρό αριθμό έργων που συμμετείχαν στη δεύτερη φάση, προερχόμενα από την πρώτη φάση του προγράμματος. Όμως, πρέπει να επισημανθεί ότι η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων αναφέρει πως η επανάληψη δράσεων τύπου ΠΡΑΞΕ συνδυαστικά με την ύπαρξη κατάλληλων προϋποθέσεων θα μπορούσε να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά στη δημιουργία spin–off επιχειρήσεων. Παράλληλα, η μεγάλη πλειοψηφία των 33 εταιρειών που ιδρύθηκαν λειτουργεί ως σήμερα και σε ορισμένες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις αυτές παρουσιάζουν σημαντικά θετικούς δείκτες ανταγωνιστικότητας σε διεθνές επίπεδο.

Προσθετικότητα

Από την αξιολόγηση των **ΠΑΒΕΤ** και **ΠΑΒΕΤ-ΝΕ**, συνάγεται ένας σχετικά καλός βαθμός αφοσίωσης των επιχειρήσεων στην ολοκλήρωση των έργων τους και στην εκπλήρωση των επιχειρησιακών τους στόχων, όπως διαφαίνεται και στην υποθετική ερώτηση – περίπτωση απουσίας χρηματοδότησης από την ΓΓΕΤ – καθώς εάν και δεν θα ολοκλήρωναν το έργο στην ολότητά του, θα συνέχιζαν τουλάχιστον άμεσα την υλοποίηση μέρους του και δεν θα το εγκατέλειπαν για πάντα. Επιπροσθέτως, η δράση φαίνεται να είχε θετική επιρροή στην ερευνητική ομάδα και στους εταίρους, με την επιμόρφωσή τους στην χρήση νέων μεθόδων και εργαλείων και την ενίσχυση των γνώσεων και δεξιοτήτων τους σε θέματα ΕΤΑΚ. Παράλληλα, η προσθετικότητα είναι πολύ μεγαλύτερη στο ΠΑΒΕΤ –ΝΕ απ' ότι στο ΠΑΒΕΤ.

Η δράση των **ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΩΝ** δεν είχε υψηλή προσθετικότητα, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν παρουσίαζε ιδιαίτερα καινοτόμο και πρωτοποριακό χαρακτήρα και απώτερος στόχος της ήταν η χρηματοδότηση συνεργασιών μεταξύ παραγωγικών και ερευνητικών φορέων για εκτέλεση έργων μακροχρόνιας εμβέλειας τα οποία θα στοχεύουν στην παραγωγή καινοτόμων προϊόντων / υπηρεσιών. Η σημαντικότερη συμβολή όσον αφορά την προσθετικότητα, ήταν ότι οι παρεμβάσεις που προβλέπονταν στα πλαίσια του Μέτρου αφορούσαν την ανάπτυξη Ε&Τ δραστηριοτήτων μέσου και μεγάλου μεγέθους σε τομείς υψηλού οικονομικού ενδιαφέροντος που παρουσίαζαν τάσεις ταχείας ανάπτυξης διεθνώς. Οι ενέργειες αυτές είχαν στόχο να προωθήσουν την μεταφορά των επιτευγμάτων της επιστήμης προς τους παραγωγικούς φορείς αλλά και να συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση και την πιο ουσιαστική κατανόηση από τους ερευνητικούς φορείς των προβλημάτων και απαιτήσεων του παραγωγικού τομέα. Οι συμμετέχοντες στις ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΕΣ θεωρούν επίσης ότι χωρίς το πρόγραμμα στις περισσότερες περιπτώσεις δεν θα είχαν τη δυνατότητα να υλοποιήσουν το έργο, ενώ κάποιοι θα υλοποιούσαν μέρος αυτού ή θα μετέθεταν την υλοποίηση στο μέλλον.

Λαμβάνοντας υπόψη την αποτίμηση της δράσης των **ΠΠΚ**, το πρόγραμμα κατόρθωσε να επιτύχει μερικώς τους στόχους του, με την πλειοψηφία των συμμετεχόντων να υποστηρίζει πως με τη δημόσια χρηματοδότηση υλοποιήθηκαν δράσεις μέσω των ΠΠΚ που δεν θα είχαν υλοποιηθεί διαφορετικά. Είναι ενδεικτικό ότι πολλοί δημόσιοι οργανισμοί θεωρούν ότι ιδίως τα ερευνητικά έργα δεν θα μπορούσαν τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο να υλοποιηθούν

χωρίς την ύπαρξη της δράσης των ΠΠΚ. Παράλληλα, οι ΠΠΚ για πρώτη φορά και πρώιμα για την εποχή τους έθεσαν το ζήτημα και πρόσφεραν την ευκαιρία του περιφερειακού σχεδιασμού και της συνεργασίας όλων των φορέων ΕΤΑΚ σε περιφερειακό επίπεδο.

Ο βαθμός της οικονομικής προσθετικότητας της δράσης **ΕΛΕΥΘΩ** και **ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ** είναι υψηλός: οι θερμοκοιτίδες που υποστηρίχθηκαν πιθανότατα δεν θα ήταν σε θέση να αρχίσουν να λειτουργούν, χωρίς τη δημόσια χρηματοδότηση. Σημαντικές επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα επίσης υλοποιήθηκαν. Η έκταση της προσθετικότητας θεωρείται υψηλή σε σχέση με τις εκροές της θερμοκοιτίδας: νεοφυείς επιχειρήσεις που έλαβαν ενίσχυση δεν θα είχαν λειτουργήσει τόσο καλά, ή ακόμη δεν θα είχαν ξεκινήσει καθόλου, χωρίς τη στήριξη που έλαβαν. Οι επιχειρήσεις, επίσης στις θερμοκοιτίδες δραστηριοποιούνταν σε τομείς που ήταν σχετικά υπό-εκπροσωπούμενοι στην ελληνική οικονομία. Παρόλα αυτά όμως, το επίπεδο παροχής υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας είναι χαμηλό. Νέες ιδιωτικής φύσεως πρωτοβουλίες έχουν αναπτυχθεί σήμερα χωρίς την κρατική επιδότηση που καλύπτουν αυτό το κενό.

Η προσθετικότητα του συνεργατικού σχηματισμού του **Corallia** είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αποτελεί την πρώτη επιτυχημένη και με μακροχρόνια επίδραση δράση ενίσχυσης δημιουργίας clusters με δημόσια χρηματοδότηση στην Ελλάδα εκεί που είχαν αποτύχει στο παρελθόν παρόμοιες δράσεις. Από την άλλη πλευρά η Β' Φάση του προγράμματος παρουσιάζει ένα χαρακτήρα υπέρ χρηματοδότησης σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες και δυνατότητες των επιχειρήσεων που συμμετείχαν.

Η προσθετικότητα της δράσης **ΠΡΑΞΕ** κρίνεται ικανοποιητική, λαμβάνοντας υπόψη τον πρωτοποριακό της χαρακτήρα και τη συμβολή της στο να τεθούν οι βάσεις για την αλλαγή της νοοτροπίας στη χώρα μας, σχετικά με την αξιοποίηση και εμπορική εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έρευνας που προέρχονται από Πανεπιστήμια και Δημόσια ερευνητικά κέντρα, καθώς και λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός πως μισά από τα έργα δεν θα υλοποιούνταν χωρίς τη συνεισφορά του προγράμματος.

Συνέπεια

Οι επιχειρήσεις αξιολόγησαν ως πολύ σημαντική την επίδραση των έργων **ΠΑΒΕΤ** στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα, το 63% των επιχειρήσεων υποστήριξαν πως

το έργο συνεισέφερε σε σημαντικό βαθμό στην ενίσχυση της απασχόλησης, καθώς πολλές επιχειρήσεις προσέλαβαν επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό αποκλειστικά για τα έργα ΠΑΒΕΤ. Επιπλέον, σημαντική ήταν η συμβολή του στην απόκτηση εμπειριών και γνώσεων και στην ενίσχυση της εγχώριας τεχνογνωσίας. Δεν διαπιστώνεται σημαντική συμβολή των έργων ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ στην απόκτηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αφού σε πάνω από 55% των επιχειρήσεων δεν εμφανίζεται τέτοιου είδους κατοχύρωση εφευρέσεων ή νέων ανακαλύψεων. Παράλληλα, το ανθρώπινο δυναμικό των εταιρειών που συμμετείχαν ωφελήθηκε σε μεγάλο βαθμό καθώς σε ποσοστό 58% πλέον γνωρίζουν την χρήση νέων εργαλείων και τεχνικών, ενώ σε ποσοστό 67% ενίσχυσαν τις γνώσεις και δεξιότητες τους σε θέματα ΕΤΑΚ. Επιπροσθέτως, σε ποσοστό 50%, το προσωπικό των επιχειρήσεων που συμμετείχε στην ερευνητική ομάδα υλοποίησης των έργων βελτίωσε σε μεγάλο βαθμό τις προοπτικές σταδιοδρομίας τους στον χώρο. Το ζητούμενο των εταιρειών για δημιουργία σχέσεων συνεργασίας με Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα ικανοποιήθηκε σε ποσοστό 77% και είναι μείζονος σημασίας καθώς οι επιχειρήσεις απόκτησαν καλύτερη γνώση των υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν τα Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα, ενώ βοήθησαν στον προσανατολισμό των δραστηριοτήτων τους σε θέματα εφαρμοσμένης έρευνας.

Όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, η έκθεση αποτίμησης **Κοινοπραξιών ΕΤΑ** σε Τομείς Εθνικής Προτεραιότητας υποστηρίζει ότι είναι άμεσες και καλύπτουν το σύνολο σχεδόν των στόχων για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη μέσω της υλοποίησης έργων διαχείρισης υδάτινων, εδαφικών, δασικών και θαλασσίων πόρων, πρόληψης και αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών, ανάπτυξης τεχνολογιών ήπιων μορφών ενέργειας και εξοικονόμησης ενέργειας, ανάπτυξης θαλάσσιας έρευνας και υλοποίησης έργων για την ανάπτυξη τεχνολογιών αντιμετώπισης κλιματολογικών αλλαγών. Όσον αφορά την κοινωνικοοικονομική επίδραση το μέτρο συνέβαλλε στην ενίσχυση της απασχόλησης του ερευνητικού δυναμικού της χώρας, λόγω της φύσης των έργων που υλοποιήθηκαν. Η δράση που αφορούσε την «Εκπαίδευση – Κατάρτιση – Επιμόρφωση» συνέβαλλε ουσιαστικά στην εκπαίδευση και εξοικείωση νέων επιστημόνων σε θέματα υψηλής τεχνολογίας, δηλαδή στην ανάπτυξη των προσόντων, των δεξιοτήτων του ανθρώπινου Ε&Τ δυναμικού της χώρας και άρα βελτίωσε και τις ευκαιρίες απασχόλησης.

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, η σημαντικότερη μακροχρόνια επίδραση των **ΠΠΚ** αφορά στο σχεδιασμό στρατηγικής περιφερειακής καινοτομίας και στη διοργάνωση ημερίδων και συνεδρίων για την καινοτομία. Οι συμμετέχοντες αξιολογούν ως πολύ σημαντική επίσης την

επίδραση της δράσης για την δημιουργία μίας ισχυρής ταυτότητας στην Περιφέρεια, στις επιλεγμένες θεματικές περιοχές του κάθε ΠΠΚ, στην δημιουργία δικτύων συνεργασιών, στην ανάπτυξη του οικοσυστήματος ΕΤΑΚ σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς και στη δημιουργία ενός πυρήνα διαμόρφωσης πολιτικών ΕΤΑΚ εντός της Περιφέρειας (ο οποίος όμως δεν φαίνεται να είχε συνέχεια και να αξιοποιήθηκε μετά την ολοκλήρωση των έργων). Ενώ μπορεί να ειπωθεί ότι η δράση των ΠΠΚ κινητοποίησε και μετέφερε σημαντικούς πόρους στις Περιφέρειες, η πολυδιάσπαση της χρηματοδότησης σε πολλές επιμέρους δράσεις και τομείς (σε όσους ΠΠΚ εστίασαν σε πάνω από μία θεματική περιοχή), μείωσε την επίδραση της δράσης στις Περιφερειακές οικονομίες. Η διάρκεια του έργου, επίσης δεν επέτρεψε την εμπέδωση του κλίματος συνεργασίας μεταξύ των φορέων που συμμετείχαν στο έργο.

Η κοινωνική επίδραση της δράσης των ΠΠΚ, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, κρίνεται ως σχετικά θετική σε σχέση με την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, της τεχνογνωσίας και των τοπικών επιχειρήσεων και λιγότερο σημαντική ως προς την ενίσχυση της απασχόλησης. Η περιβαλλοντική επίδραση των δράσεων των πόλων ήταν σημαντική μόνο ως προς την βέλτιστη χρήση πόρων (π.χ. πρώτων υλών) και ουδέτερη ως προς την έκκληση αερίων του θερμοκηπίου, τη διαχείριση βιομηχανικών αποβλήτων και την εξοικονόμηση ενέργειας, με εξαίρεση τον ΠΠΚ της Δυτικής Μακεδονίας και κάποιες άλλες επιμέρους δράσεις όπως την Κοινοπραξία για την παραγωγή βιοκαυσίμων στην Θεσσαλία.

Ενώ το πρόγραμμα **ΕΛΕΥΘΩ/ ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ** δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη περιβαλλοντική επίδραση συνέβαλλε σημαντικά ειδικά στις περιπτώσεις των θερμοκοιτίδων που λειτουργούν σήμερα όσο αναφορά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας υψηλής προστιθέμενης αξίας κατά τη διάρκεια λειτουργίας του προγράμματος. Δυστυχώς, δεν έχει κατορθωθεί να συλλεχθούν επαρκή στοιχεία σχετικά με την συνέχιση της οικονομικής ζωής των θερμοκοιτιζόμενων επιχειρήσεων μετά την θερμοκοίτευση τους αν και στις περισσότερες περιπτώσεις αυτές δεν λειτουργούν σήμερα.

Στο έργο του **Συνεργατικού Σχηματισμού της Μικροηλεκτρονικής** παρουσιάζεται σημαντική συνέπεια σε σχέση με την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων του προγράμματος, των επιμέρους στόχων των εταιρειών και της διαχειριστικής υλοποίησης του έργου.

Η κοινωνική επίδραση (social impact) των εταιριών spin – off του προγράμματος **ΠΡΑΞΕ** που δημιουργήθηκαν με τη σύμπραξη των Δημοσίων Οργανισμών Παροχής Γνώσης αποτιμάται ως αρκετά θετική, τόσο στην ενίσχυση της απασχόλησης και της εγχώριας τεχνογνωσίας, όσο

και στην ενδυνάμωση της εγχώριας οικονομίας και των τοπικών επιχειρήσεων. Αναλυτικότερα, η συμβολή του προγράμματος ΠΡΑΞΕ ήταν καθοριστική, καθώς οδήγησε στη δημιουργία 33 νέων εταιριών που είχαν ως επακόλουθο τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με τον αριθμό των εργαζομένων που απασχολούνται να ξεπερνά τους 150 εργαζόμενους για το σύνολο των εταιριών spin – off κατά τη διάρκεια υλοποίησης της δράσης ΠΡΑΞΕ.

Ο κοινωνικός αντίκτυπος της δράσης ήταν λιγότερο ικανοποιητικός συγκριτικά με τις αρχικές εκτιμήσεις της Υπηρεσίας τόσο αναφορικά με το πλήθος των Τεχνοβλαστών (αρχικός στόχος 40) όσο και με τις θέσεις εργασίας που επρόκειτο να δημιουργηθούν (αρχικός στόχος 240). Λαμβάνοντας υπόψη το προσωπικό των Τεχνοβλαστών, η σημαντικότερη συνεισφορά του έργου ΠΡΑΞΕ Β' στο σύνολο του φαίνεται πως είναι η ενίσχυση των προοπτικών σταδιοδρομίας όλων των συμμετεχόντων του έργου, καθώς και η επιμόρφωση των εργαζομένων της κάθε εταιρίας σχετικά με τη χρήση νέων εργαλείων και τεχνικών κάτι που σημειώνεται από 13 στους 19 Τεχνοβλαστούς. Επιπρόσθετα, αρκετά θετική θεωρείται η συνεισφορά του έργου στην ενίσχυση των δεξιοτήτων και γνώσεων ΕΤΑΚ του προσωπικού (5 στις 8 απαντήσεις), ενδυνάμωση των σχέσεων συνεργασίας του προσωπικού με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα/ινστιτούτα (11 στις 19 απαντήσεις), κάτι που φαίνεται πως ορισμένες φορές συνοδεύτηκε με παράλληλη αύξηση του αριθμού των δημοσιεύσεων (5 στις 19 απαντήσεις).

Η περιβαλλοντική συμβολή του κάθε εγκεκριμένου έργου του ΠΡΑΞΕ διαφέρει ανάλογα με το αντικείμενο δραστηριότητας και το σχετικό επιχειρησιακό σχέδιο, τόσο σε χαρακτήρα όσο και σε βαθμό. Επισημαίνεται πως αρκετές είναι οι εταιρίες που δηλώνουν ότι τα έργα δεν είχαν περιβαλλοντική επίδραση, είτε θετική είτε αρνητική, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (άνω του 90%) που αξιολογούν την επιρροή των έργων τους στο περιβάλλον την κρίνουν από ουδέτερη έως πολύ θετική.

Δεδομένων των στόχων και του είδους του κάθε Τεχνοβλαστού, η συντριπτική πλειοψηφία των έργων που αξιολογεί την περιβαλλοντική επίδρασή τους, υποστηρίζουν πως κατάφεραν να συμβάλλουν από αρκετά έως παρά πολύ θετικά στα εξής περιβαλλοντικά ζητήματα: α) βέλτιστη χρήση πόρων και πρώτων υλών (10 στους 14 αποκριθέντες της ερώτησης), β) εξοικονόμηση της ενέργειας (8 στους 13 αποκριθέντες), γ) μειωμένη έκκληση αερίων του θερμοκηπίου (7 στους 10 αποκριθέντες) καθώς και δ) στη διαχείριση βιομηχανικών

αποβλήτων (3 στους 7 αποκριθέντες), ευκαιρίες για μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση.

Βιωσιμότητα

Σχετικά με την βιωσιμότητα των έργων του **ΠΑΒΕΤ** και **ΠΑΒΕΤ/ΝΕ** αυτή κινείται σε ικανοποιητικό επίπεδο καθώς τόσο τα αποτελέσματα των έργων της έρευνας στις περισσότερες από τις εξεταζόμενες επιχειρήσεις συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται όσο και αρκετές επιχειρήσεις συνεχίζουν τη δραστηριότητά τους αν και υπάρχουν και παραδείγματα επιχειρήσεων που έκλεισαν.

Στις **Κοινοπραξίες ΕΤΑ** τα πράγματα είναι λίγο χειρότερα καθώς υπάρχουν τόσο παραδείγματα φορέων που έπαψαν να δραστηριοποιούνται είτε εντελώς ή αυτοτελώς όσο και επιχειρήσεις με αρκετές συμμετοχές στο πρόγραμμα που σταμάτησαν την λειτουργία τους. Επίσης, η εκτίμηση των απομιμητών είναι ότι τα αποτελέσματα της έρευνας δεν χρησιμοποιούνται συστηματικά από όλους τους συμμετέχοντες φορείς στον ίδιο βαθμό που παρατηρείται στο ΠΑΒΕΤ.

Αντίθετα οι **Πόλοι Περιφερειακής Καινοτομίας** εμφανίζονται να μην παρουσιάζουν βιωσιμότητα. Ένα από τα κύρια μειονεκτήματα της δράσης ΠΠΚ, ήταν η έλλειψη μόνιμων δομών παρακολούθησης και συνέχισης των δράσεων μετά τη λήξη του έργου, καθώς μετά την ολοκλήρωση των έργων, δεν βρέθηκε εναλλακτικός τρόπος χρηματοδότησης των Πόλων (από ιδιωτικούς, δημόσιους, περιφερειακούς ή ευρωπαϊκούς πόρους). Η έλλειψη συνέχειας στη πολιτική των ΠΠΚ μείωσε σε σημαντικό βαθμό την μέσο και μακροπρόθεσμη επίδραση των δράσεων του ΠΠΚ στις Περιφερειακές οικονομίες, αφού δεν αξιοποιήθηκαν τα όποια αποτελέσματα. Επιπρόσθετα, η απουσία ενός γενικότερου πλαισίου για την πολιτική ΕΤΑΚ και ιδιαίτερα στην Περιφερειακή του διάσταση, καθιστά πολύ δύσκολη την αξιοποίηση των όποιων αποτελεσμάτων των ΠΠΚ και άλλων σχετικών δράσεων.

Η βιωσιμότητα των ΠΠΚ καινοτομίας δεν επιτεύχθηκε για κανέναν Πόλο μετά το πέρας της δημόσιας χρηματοδότησης. Μετά την ολοκλήρωση του Προγράμματος και της χρηματοδότησης, κανένας από τους ΠΠΚ δεν συνέχισε τη λειτουργία του, τουλάχιστον τυπικά ως δεξαμενή σκέψης και διαμόρφωσης πολιτικών (που ήταν και ένας από τους κεντρικούς στόχους της δράσης).

Αυτό οφείλεται τόσο στον σχεδιασμό τους, όσο και στην έλλειψη συνέχειας από πλευράς της ΓΓΕΤ. Ταυτόχρονα, δεν υπήρχε ούτε στις Περιφέρειες το απαραίτητο εκείνο οικοσύστημα, αλλά και ευρύτερα το πλαίσιο (θεσμικό - υλικοτεχνικό), που να επιτρέπει την χρηματοδότηση, διάχυση και αξιοποίηση της έρευνας και των καινοτομιών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο των ΠΠΚ, ώστε αυτοί να συνεχίσουν τη δράση τους.

Τέλος, οι ίδιοι οι ΠΠΚ δεν κατάφεραν ή δεν προσπάθησαν να αποκτήσουν πρόσβαση σε συμπληρωματικούς πόρους, πχ μέσω της συμμετοχής τους σε άλλα εθνικά, και Ευρωπαϊκά προγράμματα. Σε ελάχιστες μόνο περιπτώσεις φαίνεται ότι η δράση των ΠΠΚ είχε κάποια συνέχεια και γονιμοποίησε μελλοντικές δράσεις ΕΤΑΚ. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του ΠΠΚ της Δυτικής Μακεδονίας, όπου ο ΠΠΚΔΜ αποτέλεσε μαζί με ορισμένα Ευρωπαϊκά έργα, τη βάση για τη δημιουργία του Cluster Βιοενέργειας και Περιβάλλοντος Δυτικής Μακεδονίας (www.clube.gr) , το οποίο ενσωματώνει τους φορείς και αρκετές από τις επιχειρήσεις του ΠΠΚΔΜ.

Όσον αφορά τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων του προγράμματος, αυτή αφορά κυρίως τους παράπλευρους στόχους που επιτεύχθηκαν. Καθώς τα έργα χρηματοδοτήθηκαν για έρευνα μέχρι και τη παραγωγή/ δημιουργία πρωτοτύπου, η περαιτέρω συνέχιση της έρευνας και αξιοποίησης των αποτελεσμάτων του έργου, δεν ήταν δεσμευτική αλλά ούτε και εφικτή σε πολλές περιπτώσεις, ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική κατάσταση της χώρας από το 2008 και μετά.

Στα προγράμματα **ΕΛΕΥΘΩ** και **ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ**, οι τέσσερις λειτουργούσες θερμοκοιτίδες επιδεικνύουν ανάμεικτη απόδοση και σχετικά περιορισμένες ικανότητες. Δεν είναι σαφές κατά πόσον οι δραστηριότητές τους είναι οικονομικά βιώσιμες στην πλήρη έντασή τους δηλαδή πέρα από απλό προσφερόμενο χώρο στέγασης. Το 60 % των αρχικά ενταγμένων θερμοκοιτίδων δε λειτουργούν σήμερα και αυτό το γεγονός δημιουργεί αρνητική εικόνα στην βιωσιμότητα του προγράμματος.

Η βιωσιμότητα του συνεργατικού σχηματισμού μικροηλεκτρονικής του **Corallia** χωρίς τη δημόσια χρηματοδότηση είναι το ζητούμενο σήμερα. Είναι θετικό ότι και πέραν της λήξης του χρηματοδοτούμενου έργου η φυσική δομή συνεχίζει να λειτουργεί στις εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν στην οδό Σώρου 12 στο Μαρούσι και να υποστηρίζεται από τις δράσεις που υλοποιεί ο φορέας αρωγός οι οποίες όμως συνεχίζουν να είναι συγχρηματοδοτούμενες από το δημόσιο μέσω άλλων προγραμμάτων. Καθώς όμως το Corallia πετυχαίνει τόσο την

πραγματοποίηση εσόδων από Ευρωπαϊκά συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα όσο και από τον ιδιωτικό τομέα έστω και σε μικρή κλίμακα πιστεύουμε ότι θα κατορθώσει να επιτύχει μακροχρόνια βιωσιμότητα.

Στη δράση **ΠΡΑΞΕ**, η σχέση συνεργασίας του εκάστοτε δημοσίου οργανισμού παροχής γνώσης με τους τεχνοβλαστούς αξιολογείται ως ικανοποιητική, με τη συντριπτική πλειοψηφία των spin–off, να συνεχίζουν και μετά τη λήξη του έργου τη συνεργασία τους με τον δημόσιο οργανισμό παραγωγής γνώσης από τον οποίο προέρχονται. Η βιωσιμότητά τους είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική.

4. Αποτίμηση Διαχείρισης των Δράσεων από Φορείς Υλοποίησης

Ο βαθμός επιτυχίας της διαχείρισης των δράσεων που συμπεριλαμβάνονται στη διαδικασία αποτίμησης, σχετίζεται με διάφορες πτυχές διαχείρισης όπως:

- Ο αρχικός σχεδιασμός των δράσεων,
- Ο προγραμματισμός δράσεων,
- Η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας προκήρυξης,
- Η αξιοπιστία του συστήματος αξιολόγησης των υποβληθέντων προτάσεων,
- Η ύπαρξη και τήρηση χρονοδιαγραμμάτων,
- Η αποτελεσματικότητα χρηματοδότησης,
- Η παραλαβή έργων,
- Η παρακολούθηση αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.

Η ΓΓΕΤ, έχει καθοριστικό ρόλο σε όλα τα στάδια – από τον αρχικό σχεδιασμό των δράσεων, τον προγραμματισμό και την προκήρυξή τους, την αξιολόγηση των προτάσεων, την υπογραφή των συμβάσεων, τη διαχείριση και παρακολούθηση της εκτέλεσης των έργων, καθώς και την αποτίμηση των επιπτώσεων.

Σχεδιασμός δράσεων

Οι δράσεις που χρηματοδοτούνται από τη ΓΓΕΤ στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ αντικατοπτρίζουν την «εταιρική σχέση» μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των εθνικών αρχών και εκεί όπου αυτό απαιτείται, των περιφερειακών αρχών. Επομένως η ΓΓΕΤ δεν είναι αποκλειστικά υπεύθυνη για τη στόχευση των δράσεων, τον προσανατολισμό τους ή τα γενικά χαρακτηριστικά τους.

Ως προς τον συγκεκριμένο σχεδιασμό των δράσεων πάντως, η κυριότερη επιφύλαξη που προβάλλεται αφορά στην ανάγκη πρόταξης μίας τομεακής προσέγγισης. Η κάλυψη στην ίδια δράση όλων των τομέων και όλων των θεματικών περιοχών αποκλείει μία περισσότερο εστιασμένη προσέγγιση.

Επιπλέον, ο σχεδιασμός θα ήταν αποτελεσματικότερος, εάν διαχώριζε τις δράσεις που αποβλέπουν στην εφαρμοσμένη βιομηχανική έρευνα, από εκείνες που προάγουν την πειραματική ανάπτυξη, δηλαδή την παραγωγή και χρήση νέων προϊόντων, υπηρεσιών, διαδικασιών, που αντλούνται από τις γνώσεις που έχουν αποκτηθεί από την έρευνα και την

πρακτική εμπειρία. Αυτή ή, όχι πάντοτε συμβατή, συνύπαρξη στην ίδια δράση της έρευνας με την πειραματική ανάπτυξη οδηγεί και σε σύγχυση ως προς τον ρόλο του πανεπιστημίου και της επιχείρησης σε κάθε πρόταση. Το πρότυπο του πανεπιστημίου που ερευνά και της επιχείρησης που εφαρμόζει έχει μία γραμμικότητα, η οποία δεν μπορεί να ισχύει στον ίδιο βαθμό και με την ίδια λογική σε όλες τις προτάσεις.

Η ποικιλότητα αυτή του τύπου των δράσεων που χρηματοδοτεί η ΓΓΕΤ και του αντίστοιχου «ακροατηρίου» (πανεπιστήμια, επιχειρήσεις) είναι σημαντικό να διατηρηθεί και στο μέλλον, ενώ η συνεργασία μεταξύ των φορέων είναι ιδιαίτερα επιθυμητή, οι ρόλοι όμως και οι ιδιαιτερότητες των φορέων θα πρέπει να διαχωρίζονται με σαφέστερο τρόπο. Αυτό δε ισχύει ιδιαίτερα από τη στιγμή που η ΓΓΕΤ υπάγεται πλέον στο Υπουργείο Παιδείας και καλύπτει το σύνολο της ερευνητικής και καινοτομικής δραστηριότητας της χώρας.

Σχετικά με τις συγκεκριμένες δράσεις, ο προγραμματικός σχεδιασμός λαμβάνει πολύ θετικά σχόλια, από φορείς, όπως στη περίπτωση ΠΠΚ (αρκετοί υποστηρίζουν ότι ίσως μελλοντικές προκηρύξεις να είναι εστιασμένες σε κλάδους κλειδιά για συγκεκριμένες περιφέρειες), καθώς και από φορείς, από συνεργατικούς σχηματισμούς (clusters) Φάση-2, ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ, και ΠΡΑΞΕ Φάση Β'.

Προγραμματισμός δράσεων

Σαφής αδυναμία του ελληνικού συστήματος έρευνας και καινοτομίας είναι η έλλειψη μακρόχρονου προγραμματισμού των δράσεων και προκηρύξεων. Η αδυναμία αυτή καταλογίζεται συχνά στη ΓΓΕΤ, ενώ οφείλεται κυρίως στο ότι η εφαρμογή των προγραμμάτων ενίσχυσης της έρευνας και της καινοτομίας επαφίεται αποκλειστικά στα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα ΚΠΣ ή/και ΕΣΠΑ, μέσω των οποίων αυτά παρεμβαίνουν. Ως αποτέλεσμα, η στιγμή της προκήρυξης όπως και ο απαιτούμενος χρόνος μέχρι την υπογραφή των συμβάσεων κλπ. συνδέεται με τις εκάστοτε δημοσιονομικές ή και απλώς γραφειοκρατικές δυσκολίες που παρουσιάζονται για την απορρόφηση των σχετικών κονδυλίων. Η απαιτούμενη εθνική συμμετοχή δεν είναι πάντοτε διαθέσιμη, η δε αντιμετώπιση του γραφειοκρατικού φόρτου που συνοδεύει ολοένα και περισσότερο τα «ευρωπαϊκά προγράμματα», έχει ως αποτέλεσμα μεγάλες αποκλίσεις ανάμεσα στον αρχικό προγραμματισμό και στη στιγμή της υλοποίησης.

Η ανάγκη προγραμματισμού των δράσεων, εκ των προτέρων γνωστών σε όλους, με συγκεκριμένες ημερομηνίες προκηρύξεων κλπ. αποτελεί σημαντικό αίτημα όλων των εν δυνάμει συμμετεχόντων στις δράσεις αυτές. Για πολλές δε από τις δράσεις, θα είναι στο μέλλον ευκταίο εάν οι προκηρύξεις είναι ανοικτές διαχρονικά με συγκεκριμένες μόνο τις ημερομηνίες της αξιολόγησης. Είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό ο προγραμματισμός των δράσεων να περιλαμβάνει επίσης προγραμματισμό των προπαρασκευαστικών σταδίων. Η οργάνωση από την ΓΓΕΤ, πριν από τις διάφορες προκηρύξεις, ημερίδων, εργαστηρίων κλπ, με αντικείμενο όχι απλώς την ενημέρωση του επιχειρηματικού και ακαδημαϊκού κόσμου, αλλά την ενεργό συμμετοχή του και την «επιχειρηματική ανακάλυψη» θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη.

Προκήρυξη δράσεων

Το κυριότερο πρόβλημα με τις προκηρύξεις της ΓΓΕΤ δεν βρίσκεται στο ουσιαστικό τους περιεχόμενο, αλλά στην βαριά γραφειοκρατική εργασία που απαιτεί η συμπλήρωση της αίτησης και οι προβλεπόμενες εκθέσεις προόδου. Η απλοποίηση αποτελεί βασικό αίτημα όλων των συμμετεχόντων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες εξαιτίας αυτού του μεγάλου βάρους, αντιμετωπίζουν συχνά σοβαρά έως και απαγορευτικά προβλήματα συμμετοχής τους. Η αυτοματοποίηση και η ηλεκτρονική συμπλήρωση των απαιτούμενων στοιχείων βοηθά προς την κατεύθυνση της απλοποίησης αυτής, αλλά το πρόβλημα παραμένει όσο η ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας συνεχίζει να αντιμετωπίζεται ως επιδότηση κάποιων φορέων, αντί για δημόσια επένδυση σε έναν τομέα ο οποίος ενέχει εξορισμού κινδύνους, σχεδόν αναπόφευκτους. Όσο δηλαδή ο φορέας χρηματοδότησης οφείλει να είναι εκ των προτέρων απολύτως κατοχυρωμένος ως προς την καλή χρήση των διατιθέμενων πόρων και δεν δίνει την πρέπουσα θέση στην ανάγκη συμμετοχής στο ρίσκο που η έρευνα και καινοτομία ενέχει εξ' ορισμού.

Η ΓΓΕΤ θεωρείται συχνά η κύρια υπεύθυνη για αυτές τις γραφειοκρατικές δυσκολίες, αν και ένα σημαντικό μέρος των δυσκολιών αυτών προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (επιβάλλει κανόνες εφαρμογής) και τις αντίστοιχες διαχειριστικές αρχές. Οι οδηγοί εφαρμογής που συνοδεύουν την προκήρυξη αντικατοπτρίζουν αυτές τις πολυπλοκότητες. Γενικά πάντως αναγνωρίζεται ότι η ΓΓΕΤ λειτουργεί ολοένα και πιο θετικά ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο παρουσίασης των οδηγών εφαρμογής των δράσεων.

Σε κάποιες από τις προκηρύξεις έχουν επισημανθεί ειδικά προβλήματα, όπως το ότι δεν υπήρχε πρόβλεψη για την κάλυψη συμμετοχής των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων στην εφαρμοσμένη έρευνα, με αποτέλεσμα να πρέπει να κληθούν να την προπληρώσουν οι επιχειρήσεις. Σε άλλες δε προκηρύξεις προβλεπόταν, ίσως από μία βιαστική ερμηνεία αντίστοιχων τάσεων στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η υποχρέωση συμμετοχής σε κάθε πρόταση υπερβολικά μεγάλου αριθμού συμμετεχόντων, που δημιούργησε σημαντικά διαχειριστικά προβλήματα.

Στη περίπτωση ΠΠΚ, επισημάνθηκε αρκετή καθυστέρηση στο σχεδιασμό του μέτρου που εντάσσεται η δράση καθώς και πολλές απαιτούμενες προπαρασκευαστικές ενέργειες. Σαν αποτέλεσμα η ΓΓΕΤ προκήρυξε τη δράση των ΠΠΚ με σημαντική καθυστέρηση το 2006.

Αρκετά ικανοποιημένες δήλωσαν οι εταιρείες από τις διαδικασίες ανακοίνωσης των ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ, αλλά τόνισαν πως έπρεπε να δοθεί περισσότερη σημασία στην προώθηση του προγράμματος σε ημερίδες, στον τύπο κτλ., ώστε να έχουν την δυνατότητα να υποβάλλουν πρόταση όλοι οι ενδιαφερόμενοι και να μην υπάρχουν περιπτώσεις μη υποβολής λόγω ελλιπούς πληροφόρησης.

Αξιολόγηση προτάσεων

Η επιλογή των αξιολογητών αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα. Πολλοί, και όχι μόνο μεταξύ αυτών που απέτυχαν να χρηματοδοτηθούν, θεωρούν ότι η επιλογή των αξιολογητών δεν είναι η κατάλληλη. Μία συχνή «ένσταση» των αξιολογούμενων είναι ότι η συμμετοχή των πανεπιστημιακών ερευνητών μεταξύ των αξιολογητών είναι μεγαλύτερη από όση δικαιολογούν οι συγκεκριμένες δράσεις. Ιδιαίτερα οι δράσεις που αποβλέπουν στην πειραματική ανάπτυξη, από την ίδια τους τη φύση δεν είναι δυνατό να αξιολογηθούν με ακαδημαϊκά κριτήρια. Από την άλλη πλευρά η εναλλακτική λύση της μεγαλύτερης συμμετοχής των επιχειρήσεων προσκρούει στον κίνδυνο μία πρόταση να τεθεί υπό την κρίση ανταγωνιστριών εταιρειών, κάτι το οποίο υπάρχουν τρόποι να ξεπεραστεί. Επιπρόσθετα, η γενικευμένη και υποχρεωτική σύνταξη των προτάσεων στην αγγλική, έτσι ώστε οι προτάσεις να κρίνονται πιο ουδέτερα, δεν αποτελεί λύση λόγω του συχνά δυσβάσταχτου κόστους της δίγλωσσης συγγραφής προτάσεων, ιδιαίτερα για τις μικρότερες επιχειρήσεις. Εκείνο το οποίο θα πρέπει να επιδιώκεται, είναι ένα μείγμα εξειδικευμένων σε καινοτομικές προτάσεις πανεπιστημιακών σε συνδυασμό με επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται σε

διαφορετικές περιοχές όμορων κλάδων και τομέων δραστηριότητας από τις κρινόμενες προτάσεις.

Πέραν της επιλογής των κατάλληλων αξιολογητών, ένα άλλο ζήτημα που αναφέρεται συχνά είναι ότι, έστω και με το κίνδυνο να μην απορριφθεί το σύνολο των διατιθέμενων πόρων, δεν θα πρέπει να χρηματοδοτούνται προτάσεις οι οποίες βαθμολογούνται χαμηλότερα από κάποια προαποφασισμένα κατώτατα όρια ή ποσοστά εγκρίσεων (π.χ. 40% - 60% των υποβληθέντων), το οποίο είναι αναγκαίο για να διατηρηθεί ένα ελάχιστο επίπεδο ποιότητας όλων των χρηματοδοτούμενων προτάσεων.

Τέλος, το αυξανόμενο μερίδιο συμμετοχής των περιφερειακών προγραμμάτων μεταξύ όσων χρηματοδοτούνται από την πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει επί τάπητος το ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα του πως ορίζεται αυτή η περιφερειακότητα. Τα περιφερειακά προγράμματα προκηρύσσονται από την περιφέρεια, αλλά συνήθως στην εξεταζόμενη χρονική περίοδο σχεδιάζονται και αξιολογούνται από την ΓΓΕΤ. Η επικρατούσα προϋπόθεση επιλεξιμότητας ενός έργου είναι ότι ο τόπος εκτέλεσης του έργου πρέπει να βρίσκεται στην συγκεκριμένη περιφέρεια. Θα άξιζε ίσως να διερευνηθεί η διεύρυνση της επιλεξιμότητας αυτής ώστε να καλύπτονται εκείνα τα έργα που έχουν άμεση επίδραση στη συγκεκριμένη περιφέρεια, έστω και αν μέρος μόνο του έργου θα εκτελείται εκεί.

Σχετικά με τις συγκεκριμένες δράσεις, η αξιολόγηση προτάσεων μέσω ΓΓΕΤ λαμβάνει λιγότερο θετικά σχόλια από φορείς. Οι συμμετέχοντες στη δράση κοινοπραξιών εκφράζουν μέτριο βαθμό ικανοποίησης και θέτουν ορισμένα ζητήματα προς συζήτηση για την υπηρεσία. Αναφορικά με το χρόνο που απαιτήθηκε για την αξιολόγηση των προτάσεων που υποβλήθηκαν μέχρι και την τελική ανακοίνωση των εγκεκριμένων έργων και την συμβασιοποίησή τους, ένα μεγάλο ποσοστό των αποκριθέντων συμμετεχόντων οργανισμών αξιολογούν από μέτριες έως πολύ αργές τις σχετικές παρεχόμενες υπηρεσίες της ΓΓΕΤ.

Επίσης αναφέρουν ότι εκτενέστερη εκπροσώπευση από μη ακαδημαϊκούς αξιολογητές θα βελτίωνε το αποτέλεσμα σε σχέση με την εμπορευσιμότητα και την καινοτομία. Στα ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ, η καθυστέρηση ολοκλήρωσης της αξιολόγησης προτάσεων δημιούργησε μία εικόνα αναξιοπιστίας και αναποτελεσματικότητας όσον αφορά στην διαχείριση του προγράμματος από πλευράς ΓΓΕΤ, με τις επιχειρήσεις να υποστηρίζουν πως η απόλυτη τήρηση του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος αξιολόγησης είναι απαραίτητη. Ένα υψηλό ποσοστό βαθμολόγησε τις υπηρεσίες της ΓΓΕΤ αναφορικά με την ταχύτητα ολοκλήρωσης της

αξιολόγησης από μέτριες έως και πολύ αρνητικές. Η δυσαρέσκεια των εταιριών με μη εγκεκριμένα έργα, ήταν ακόμη μεγαλύτερη διαφάνεια της αξιολόγησης. Αντίθετα, η συντριπτική πλειοψηφία των Τεχνοβλαστών δείχνει ικανοποιημένη με την αξιολόγηση των προτάσεων. Οι προτάσεις φαίνεται πως αξιολογήθηκαν αρκετά γρήγορα με πολλούς των αποκριθέντων να βαθμολογεί την ΓΓΕΤ ως προς τον χρόνο αξιολόγησης, από θετικά έως άριστα.

Συγκριτικά, η συμβολή του Ερευνητικού Κέντρου Αθηνά στην αξιολόγηση των υποβληθέντων προτάσεων αξιολογήθηκε θετικά από τους συμμετέχοντες στους συνεργατικούς σχηματισμούς (clusters). Επίσης, εκτεταμένη πλειοψηφία των συμμετεχόντων κρίνει από πολύ ικανοποιητικές έως άριστες, τις υπηρεσίες του Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης, αναφορικά τόσο με την έγκαιρη αξιολόγηση των υποβληθέντων προτάσεων όσο και με την τεκμηρίωση του αποτελέσματος αξιολόγησης από πλευράς των αξιολογητών και των εκπροσώπων του Ερευνητικού Κέντρου Αθηνά.

Απόφαση χρηματοδότησης

Το αίτημα για ταχύτερες αποφάσεις και σημαντική μείωση του χρόνου από την υποβολή των προτάσεων μέχρι την απόφαση για χρηματοδότηση είναι καθολικό. Η διάρκεια της αξιολόγησης είναι συχνά υπερβολικά μεγάλη και είναι μεγάλα τα περιθώρια συντόμευσης του χρόνου από την πρόταση στην έγκριση (ή απόρριψη) και μετέπειτα στην υπογραφή της απόφασης και στην πρώτη εκταμίευση. Οι μεγάλες καθυστερήσεις σπάνια εξηγούνται και συμβάλουν σε περισσότερο αρνητική κριτική στάση απέναντι στη ΓΓΕΤ, εκ μέρους όσων υπέβαλαν προτάσεις. Ας σημειωθεί επίσης η ανάγκη συγκεκριμένης, έγκυρης και άμεσης ανταπόκρισης σε όσες προτάσεις δεν θα χρηματοδοτηθούν.

Σχετικά με τις συγκεκριμένες δράσεις, η χρηματοδότηση λαμβάνει θετικά σχόλια ως επί το πλείστων. Υπάρχει μία γενικότερη εικόνα ικανοποίησης με την εκταμίευση των κονδυλίων της δράσης από τους συμμετέχοντες σε ΠΠΚ. Στην πλειοψηφία τους, οι διαχειριστές των ΠΠΚ δηλώνουν ευχαριστημένοι από την έγκαιρη εκταμίευση των δόσεων, ενώ αντίστοιχα οι φορείς αξιολογούν θετικά τη χρονική απόκριση της ΓΓΕΤ στην καταβολή των επιχορηγήσεων. Η καταβολή της τελικής αποπληρωμής των έργων φαίνεται να παρουσίασε μεγαλύτερες καθυστερήσεις συγκριτικά με την καταβολή της προκαταβολής.

Σχετικά με τις κοινοπραξίες, κατά μέσο όρο, οι συμμετέχοντες κρίνουν ότι οι προϋπολογισμοί ήταν επαρκείς, αν και σε αρκετές περιπτώσεις υπήρξαν μεγάλες οριζόντιες περικοπές, οι

οποίες θεωρήθηκαν άδικες. Αναφορικά με την τεκμηρίωση του αποτελέσματος αξιολόγησης και του εγκεκριμένου προϋπολογισμού από πλευράς των αξιολογητών καθώς και με την τεκμηρίωση των απόψεων των εκπροσώπων της ΓΓΕΤ, περίπου το 25% των αποκριθέντων αποδίδει στην Υπηρεσία μέτρια βαθμολογία ή κάτω του μετρίου. Περίπου το 30% των συμμετεχόντων εμφανίζεται δυσαρεστημένο από την χρονική απόκριση στην καταβολή των επιχορηγήσεων και ιδίως τη καταβολή δόσης αποπληρωμής. Η αξιολόγηση της υπηρεσίας αναφορικά με τη χρονική της απόκριση στην καταβολή της προκαταβολής αξιολογείται περισσότερο θετικά.

Στους συνεργατικούς σχηματισμούς (clusters) η συντριπτική πλειοψηφία των φορέων δηλώνουν ευχαριστημένοι από την τεκμηρίωση του εγκεκριμένου προϋπολογισμού εκ μέρους των αξιολογητών. Οι συμμετέχοντες εκφράζουν επίσης μία γενική εικόνα ικανοποίησης αναφορικά με την εκταμίευση των κονδυλίων της δράσης. Στην πλειοψηφία τους, οι επιχειρήσεις δηλώνουν αρκετά ευχαριστημένες από την έγκαιρη εκταμίευση των δόσεων και τη χρονική απόκριση της ΓΓΕΤ στην καταβολή των επιχορηγήσεων. Αντίθετα από τις κοινοπραξίες, φαίνεται πως η καταβολή της προκαταβολής των έργων παρουσίασε μεγαλύτερες καθυστερήσεις συγκριτικά με την καταβολή της τελικής αποπληρωμής των εγκεκριμένων έργων.

Στα ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ οι εταιρείες φαίνονται σχετικά ικανοποιημένες από την έγκαιρη εκταμίευση των δόσεων της εγκεκριμένης χρηματοδότησης. Ωστόσο, σχολίασαν πως το ποσοστό της προκαταβολής θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερο. Τελευταία, οι εταιρίες στο ΠΡΑΞΕ εκφράζουν μεγάλο ποσοστό ικανοποίησης από την έγκαιρη εκταμίευση των δόσεων και από την καταβολή των επιχορηγήσεων και της αποπληρωμής των έργων. Οι μεγαλύτερες καθυστερήσεις έλαβαν χώρα κατά την εκταμίευση των δόσεων της προκαταβολής.

Υλοποίηση, διαχείριση Δράσεων και Έργων

Το στάδιο της υλοποίησης των σχεδίων είναι εκείνο, όπου η αποτίμηση του έργου της ΓΓΕΤ ήταν η περισσότερο θετική. Παρά τις βαριές υποχρεώσεις των φορέων ως προς τις διάφορες εκθέσεις προόδου, οι υπηρεσίες της ΓΓΕΤ θεωρούνται ότι γενικά προσέφεραν τη μέγιστη δυνατή υποστήριξη στην υλοποίηση και ήταν πρόθυμες για υποβοήθηση ή και καθοδήγηση όπου αυτό θεωρήθηκε χρήσιμο.

Παραδείγματος χάριν, φαίνεται πως η ΓΓΕΤ προσέφερε πολύτιμη στήριξη στους συμμετέχοντες σε ΠΠΚ οργανισμούς, χωρίς την οποία η υλοποίηση των επιμέρους έργων δεν

θα ήταν εύκολα εφικτή. Άνω του 60% των ΠΠΚ φορέων χαρακτηρίζει από λίγο έως και ανέφικτη την υλοποίηση ενός αντίστοιχου έργου, χωρίς τη συνεισφορά της διαχειριστικής αρχής. Οι φορείς δηλώνουν αρκετά ευχαριστημένοι από την συμβολή της ΓΓΕΤ και την προθυμία των στελεχών της, τόσο αναφορικά με τη διαχείριση του προγράμματος (παρακολούθηση έργου, αξιολόγηση και τεκμηρίωση απόψεων, αποσαφήνιση αποριών και επίλυση προβλημάτων), όσο και από τη μεταξύ τους συνεργασία αξιολογώντας την αρκετά θετικά από την πλειοψηφία των αποκριθέντων.

Η διαχείριση του μέτρου των ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΩΝ ήταν υπό την ευθύνη της ΓΓΕΤ και γενικά δεν εκφράστηκαν παράπονα όσον αφορά τον τρόπο χειρισμού και την αντιμετώπιση προβλημάτων με την πλειοψηφία των συμμετεχόντων να δηλώνουν ότι τα στελέχη της ΓΓΕΤ παρείχαν επαρκή υποστήριξη και είχαν πλήρη εποπτεία των έργων. Πιο συγκεκριμένα, η παρακολούθηση υλοποίησης του έργου ως προς τις οδηγίες διαχείρισης αξιολογείται αρκετά θετικά. Επισημαίνεται επίσης πως ένα μεγάλο ποσοστό συμμετεχόντων θεωρεί πως η διαδικασία γενικότερης υποστήριξης που δέχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος ήταν ίδια ή ακόμη και πολύ καλύτερη συγκριτικά με άλλα προγράμματα στα οποία έχει συμμετάσχει.

Στα ΠΑΒΕΤ και ΠΑΒΕΤ-ΝΕ, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δηλώνουν ευχαριστημένοι από την συμβολή των στελεχών της ΓΓΕΤ στην διαχείριση του προγράμματος, όπως και από την μεταξύ τους συνεργασία με την υπηρεσία. Σε μεγάλο ποσοστό οι ερωτηθέντες βαθμολόγησαν πολύ θετικά την παρακολούθηση του έργου από την ΓΓΕΤ, από άποψη ελέγχου του τεχνικού και του οικονομικού μέρους, και δηλώνουν επίσης ικανοποιημένοι από την υποστήριξη που δέχθηκαν από την ΓΓΕΤ κατά την υλοποίηση του έργου.

Στο πλαίσιο του ΠΡΑΞΕ Β’, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δηλώνει επαρκώς ικανοποιημένη από την διαδικασία γενικότερης υποστήριξης με ένα σημαντικό αριθμό να δηλώνει απόλυτα ευχαριστημένο. Οι φορείς έμειναν αρκετά ευχαριστημένοι από την συμβολή των στελεχών ΓΓΕΤ στη διαχείριση του ΠΡΑΞΕ και τον βαθμό προθυμίας ανταπόκρισης των στελεχών της υπηρεσίας και τη ταχύτητα ανταπόκρισής τους.

Υπήρξαν αντικρουόμενες απόψεις σχετικά με το ρόλο της ΓΓΕΤ στη συνολική διαχείρισή της στα προγράμματα ΕΛΕΥΘΩ και ΤΕΧΝΟΚΥΨΕΛΕΣ. Σε μία περίπτωση η πληροφόρηση ήταν πολύ θετική, σε δύο περιπτώσεις, η ανταπόκριση ήταν μικτή, ενώ στην τέταρτη περίπτωση υπήρχε αρνητική ανταπόκριση. Επίσης σε δύο περιπτώσεις ο ορισμός των πελατών-στόχων

(καινοτόμες επιχειρήσεις τεχνολογικής βάσης) δεν ήταν ιδιαίτερα σαφής και περισσότερη καθοδήγηση θα ήταν χρήσιμη.

Τέλος, θετικά σχόλια δέχτηκε το μοντέλο διαχείρισης των συνεργατικών σχηματισμών (clusters) με την ανάθεση του ρόλου του Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης στο Ερευνητικό Κέντρο Αθηνά σε συνεργασία με την ΕΝΕΒΗ. Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό αποκριθέντων δηλώνει την μεγάλη ικανοποίηση από τη συνεισφορά του Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης στη παρακολούθηση υλοποίησης του έργου, στις οδηγίες διαχείρισης, και στη διαδικασία γενικότερης υποστήριξης. Όλοι οι αποκριθέντες φορείς στην έρευνα αποτίμησης δηλώνουν σαφώς ευχαριστημένοι από τα αρμόδια στελέχη του Ερευνητικού Κέντρου Αθηνά και τη γενική ταχύτητα ανταπόκρισής τους στις ανάγκες των συμμετεχόντων, συνεισφέροντας ουσιαστικά στην αποσαφήνιση απορριών πάσης φύσεως, καθώς και στην επίλυση προβλημάτων που προέκυψαν κατά τη διάρκεια υλοποίησης των έργων.

Αποτίμηση αποτελεσμάτων

Η εκ των υστέρων (ex post) αποτίμηση των αποτελεσμάτων κάθε δράσης, δεν αποτέλεσε τμήμα των προτάσεων και της έγκρισης και χρηματοδότησής τους. Ούτε η αυτο-αξιολόγηση υπήρξε ποτέ υποχρέωση, ούτε η υποχρέωση ανταπόκρισης σε αιτήματα αποτίμησης εκ μέρους της ΓΓΕΤ. Δεν υπήρξε, επίσης, ρητή πρόβλεψη για ανάλυση της αποτελεσματικότητας της συγκεκριμένης δράσης, της αποδοτικότητας των πόρων, της προσθετικότητας της δράσης σε σχέση με έρευνα/καινοτομία που θα πραγματοποιούταν και χωρίς τη δημόσια χρηματοδότηση, ή, ακόμα περισσότερο, της ανάλυσης των οικονομικών επιπτώσεων κάθε σχεδίου που χρηματοδοτήθηκε. Σε μελλοντικές προκηρύξεις, θα μπορούσε να προβλέπεται με υποχρεωτική ρήτρα η συμβολή όλων στην αποτίμηση των αποτελεσμάτων ή τουλάχιστον στην παράθεση αναγκαίων δεδομένων. Μία τέτοια πρόβλεψη θα χρησίμευε ιδιαίτερα στην αναγνώριση εκ μέρους της ΓΓΕΤ εκείνων των σχεδίων που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν στο πλαίσιο μίας πολιτικής διάχυσης «βέλτιστων πρακτικών».

5. Προτάσεις

Σχεδιασμός

Ο σχεδιασμός δράσεων πρέπει να ολοκληρώνεται στην αρχή της κάθε προγραμματικής περιόδου ώστε να μπορούν οι δράσεις να υλοποιηθούν έχοντας μπροστά τους αρκετό διαθέσιμο χρόνο, που να επιτρέπει τόσο τις διορθώσεις αυτών, όσο και τις επαναπροκηρύξεις πιθανών των πλέον επιτυχημένων εξ 'αυτών.

Ειδικά για ώριμα, πετυχημένα και επαναλαμβανόμενα προγράμματα τύπου ΠΑΒΕ, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα συνεχούς υποβολής προτάσεων με 2-3 καταληκτικές ημερομηνίες αξιολόγησης εντός του έτους, με ημερομηνίες καθορισμένες από την αρχή της Προγραμματικής Περιόδου.

Κατά τη φάση σχεδιασμού του προγράμματος θα πρέπει επίσης να μελετάται και ο σχεδιασμός της διαχείρισής του ώστε να μειώνεται το γραφειοκρατικό βάρος. Από πολλούς συμμετέχοντες στην έρευνα και στα case studies επισημάνθηκε ότι ο τρόπος παρακολούθησης των έργων θα πρέπει να ακολουθεί τα πρότυπα των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Πλαισίου (FP6, FP7, Horizon 2020), μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας (online reporting με τριμηνιαίες ή εξαμηνιαίες εκθέσεις παρακολούθησης προόδου τόσο στο φυσικό αντικείμενο όσο και στο οικονομικό).

Τα παραπάνω θα μπορούσαν να μειώσουν αισθητά τις σημαντικές αποκλίσεις που παρουσιάζονται συχνά ανάμεσα στον αρχικό προγραμματισμό των δράσεων και τη στιγμή της υλοποίησης, φαινόμενο που αποτελεί πολυδιάστατο πρόβλημα, και φαίνεται να εξαρτάται και από την έλλειψη μακρόχρονου προγραμματισμού.

Παράλληλα, ο σχεδιασμός των δράσεων θα πρέπει να γίνεται με μεγαλύτερη συνεργασία με τη βιομηχανία και τις επιχειρήσεις. Στην φάση διαβούλευσης των έργων πέραν από την ανάρτησή τους στο διαδίκτυο με μία σχετική δημοσιότητα, είναι ίσως καλό να λαμβάνεται πρωτοβουλία υλοποίησης μίας πιο ενεργητικής διαβούλευσης με σκοπό πραγματικά να δοθεί ανάδραση επί του νέου προγράμματος από τους εμπλεκόμενους φορείς που έχουν άποψη. Το μεγαλύτερο διάστημα διαβούλευσης κατά των σχεδιασμό αυτών των έργων, θα

βοηθούσε ώστε τελικά οι δράσεις που επιλέγονται να υλοποιηθούν να μην περιορίζονται στα ώριμα και μικρής επίδρασης έργα (shopping list έτοιμων προτάσεων).

Κατά το σχεδιασμό των έργων, η έμφαση θα πρέπει να δίνεται στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και όχι απλά στην ολοκλήρωση των έργων. Για τους συμμετέχοντες είναι κρίσιμο να έχουν ποιοτικά και αξιοποιήσιμα ερευνητικά αποτελέσματα και όχι απλά να κλείσουν διαχειριστικά/ οικονομοτεχνικά ένα έργο. Προτείνεται να ορίζονται συναντήσεις έργου με την αναθέτουσα αρχή και εξωτερικούς reviewers σε ετήσια βάση, όπου θα παρουσιάζονται τα ερευνητικά αποτελέσματα και η πρόοδος του έργου (project review) κατά τα πρότυπα των Ευρωπαϊκών ερευνητικών έργων.

Σε σύνθετα έργα, όπως οι ΠΠΚ και τα cluster, το οργανωτικό σχήμα διοίκησης, πρέπει να έχει μία σταθερή μορφή, να στελεχώνεται από έμπειρο στελεχιακό δυναμικό και να λαμβάνει περιοδική χρηματοδότηση. Θα πρέπει επίσης να προβλέπεται η στήριξη και η βιωσιμότητα της δομής και μετά τη λήξη των έργων με βασικό στόχο τη διατήρηση της επαφής μεταξύ των φορέων και επιχειρήσεων.

Σύνθετα προγράμματα, με πλήθος δράσεων, συμμετεχόντων και στρατηγικών στόχων, θα πρέπει να έχουν και μία πιο ευέλικτη προσέγγιση στην αποχώρηση ή ένταξη (entry/ exit στρατηγική) νέων φορέων, επιχειρήσεων αλλά και δράσεων, κατά τη διάρκεια της υλοποίησης.

Ομοίως, για σύνθετα προγράμματα όπως οι ΠΠΚ απαιτείται μεγαλύτερη συνοχή και συνάφεια μεταξύ των δράσεων, στόχευση σε μία θεματική περιοχή (αλυσίδα προστιθέμενης αξίας), η οποία δύναται να διευκολύνει την παρακολούθηση των δράσεων είτε από την ΓΓΕΤ, είτε από τις Περιφερειακές αρχές.

Επιπρόσθετα, ως προς τον σχεδιασμό των δράσεων, η κάλυψη στην ίδια δράση όλων των τομέων και όλων των θεματικών περιοχών αποκλείει μία περισσότερο εστιασμένη προσέγγιση. Επιπλέον, ο σχεδιασμός θα ήταν αποτελεσματικότερος εάν διαχώριζε τις δράσεις που αποβλέπουν στην εφαρμοσμένη βιομηχανική έρευνα, από εκείνες που προάγουν την πειραματική ανάπτυξη και την καινοτομία, δηλαδή την παραγωγή και χρήση νέων προϊόντων, υπηρεσιών και διαδικασιών, που αντλούνται από τις γνώσεις που έχουν αποκτηθεί από την έρευνα και την πρακτική εμπειρία.

Μέσα εφαρμογής

Θα μπορούσε να υπάρχει πρόβλεψη για επιπρόσθετα (bonus) χρηματοδότηση για ερευνητικά έργα, τα αποτελέσματα των οποίων είναι ώριμα να βγουν στην αγορά. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να προβλέπεται ένα «follow-up» πρόγραμμα επιδότησης της προετοιμασίας και διάθεσης στην αγορά των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Η δυνατότητα συνδυασμού δύο διαφορετικών κανονιστικών πλαισίων κρατικών ενισχύσεων στο ίδιο πρόγραμμα, δηλαδή τόσο του πλαισίου που αφορά τις δράσεις ΕΤΑΚ, όσο και του πλαισίου που αφορά στις παραγωγικές επενδύσεις, θεωρείται ιδιαίτερα πετυχημένη και επιτρέπει τη δυνατότητα υλοποίησης ολοκληρωμένων επιχειρηματικών σχεδίων συμμετεχουσών επιχειρήσεων, τα οποία ξεκινούν από το στάδιο της έρευνας και φτάνουν έως το στάδιο της εισόδου του προϊόντος στην αγορά. Τέτοια παραδείγματα έργων αποτελούν το spin off-spin out και το ICT4Growth.

Θα έπρεπε να σχεδιαστεί ένα ειδικό πρόγραμμα μονίμως ανοικτό για χρηματοδότηση ευρεσιτεχνιών, διότι η υποβολή μίας πατέντας σε συνεργασία με ένα δικηγορικό γραφείο του Ηνωμένου Βασιλείου ή της Αμερικής έχει ιδιαίτερα υψηλό κόστος που πολλές φορές ξεπερνάει τις 30.000€. Παράλληλα, η ύπαρξη ενός τέτοιου προγράμματος θα βοηθούσε να δημιουργηθεί μία νέα εξειδικευμένη αγορά στην Ελλάδα- αξιοποίησης των πνευματικών δικαιωμάτων των ερευνητών. Μία τέτοια δράση θα πρέπει να είναι ανοιχτή τόσο για τα Δημόσια Ερευνητικά Εργαστήρια και Πανεπιστήμια όσο και για τις επιχειρήσεις.

Προγράμματα τύπου ΠΡΑΞΕ Α' και Β' έχουν νόημα, αλλά χρειάζονται οπωσδήποτε παράλληλες οριζόντιες δράσεις υποστήριξης των συμμετεχόντων με εξιδεικευμένους συμβούλους σε διάφορους εύλογους τομείς που παρουσιάζεται ανάγκη, όπως για παράδειγμα ετοιμασία επιχειρηματικών σχεδίων, marketing plan, business plan, IPR και πολλά άλλα. Παράλληλα, θα μπορούσε να αναπτυχθεί ένα πρόγραμμα υποστήριξης μακροχρόνιων προγραμματικών συμφωνιών νέων συνεργασιών παροχής υπηρεσιών από συγκεκριμένα Ερευνητικά Κέντρα και Πανεπιστήμια προς επιχειρήσεις.

Επιπλέον, ως προς την υποστήριξη δημιουργίας spin – off επιχειρήσεων, έμφαση θα πρέπει να δίνεται επίσης και στα κεφάλαια σποράς (ενδεχομένως ως ξεχωριστό μέσω εφαρμογής). Ενδεικτικά, ενώ σε όλη την Ευρώπη πραγματοποιήθηκε ευρεία χρήση του

μηχανισμού JEREMY σε περιφερειακό επίπεδο (χρηματοδοτήσεις seed capital από 50.000 έως 200.000€), στην Ελλάδα υπάρχει σημαντικό πρόβλημα τόσο για seed όσο και για start-up funding (χρηματοδοτήσεις από 1εκ. - 1,5εκ ευρώ) σε όλους τους τομείς πλην αυτού της πληροφορικής, που και σε αυτόν τον τομέα τα διαθέσιμα χρήματα για seed και start-upfunding θα έχουν εξαντληθεί το αργότερο τους πρώτους μήνες του 2016.

Συνεπώς, θα πρέπει η ΓΓΕΤ να αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της δημιουργίας seed και venture capital fund προς όλους τους τομείς ασχέτως εάν δεν τα χρηματοδοτήσει από τα δικά της διαθέσιμα κεφάλαια στα πλαίσια του νέου ΕΣΠΑ.

Οι μελλοντικές spin-off που θα ιδρυθούν από ερευνητές, ακόμη και μικρούς σε ηλικία, θα πρέπει να στελεχώνονται από άτομα που θα είναι πλήρως αφοσιωμένα στην εταιρία τους. Πιο συγκεκριμένα, οι μάνατζερ και τα διευθυντικά στελέχη των Τεχνοβλαστών θα πρέπει να αφιερώνουν στην εταιρία το 100% του ανθρωποχρόνου τους. Από την άλλη, τα μέλη που ανήκουν στους φορείς γνώσης θα πρέπει να συμμετέχουν με μικρό ποσοστό στο μετοχικό κεφάλαιο των εταιρειών, εφόσον η ενασχόλησή τους με αυτές θα είναι μερικής απασχόλησης. Συμπληρωματικά, θα μπορούσαν να έχουν royalties από την εκμετάλλευση των ερευνητικών τους αποτελεσμάτων.

Θα μπορούσε επίσης η ΓΓΕΤ να αναλάβει και να χρηματοδοτήσει ένα πρόγραμμα όπως το SME Instrument του HORIZON2020 για την Ελλάδα, στο οποίο κατά την Φάση 1 να τεκμηριώνεται ο καινοτομικός χαρακτήρας της ιδέας, καθώς και η τεχνολογική, πρακτική και οικονομική βιωσιμότητα της υλοποίησής της, ενώ κατά την Φάση 2 να υποβάλλεται αναλυτικό επιχειρηματικό σχέδιο, το οποίο και να χρηματοδοτείται.

Επιπροσθέτως η ΓΓΕΤ θα μπορούσε να χρηματοδοτήσει αυτόματα εκείνες τις ελληνικές προτάσεις οι οποίες πετύχαιναν μία βαθμολόγηση άνω ενός ορίου (π.χ. το 12 με άριστα το 15 ή του ευρωπαϊκού κατωφλίου) στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα, λαμβάνοντας υπ' όψη τη μέχρι σήμερα ελληνική συμμετοχή και τα σχετικά αποτελέσματα των αξιολογήσεων.

Καλό είναι να ληφθεί ιδιαίτερη πρόνοια για να ενισχυθούν τα υφιστάμενα co-working places τα οποία λειτουργούν στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη αλλά πιθανώς και σε άλλες πόλεις της χώρας, τα οποία παρέχουν ήδη υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στην κοινότητα των νεοφυών επιχειρήσεων της Ελλάδος. Στο ανωτέρω πλαίσιο θα πρέπει να ενισχυθούν και οι θεσμοί του mentoring, coaching και business angels καθώς και τα αντίστοιχα δίκτυα αυτών.

Σε άμεση συσχέτιση με τα παραπάνω θα πρέπει να προκριθεί η δημιουργία νέων θερμοκοιτίδων, ώστε αυτές να υποστηρίζουν και να είναι μέρος ενός ευρύτερου στρατηγικού πλαισίου – είτε εδαφικά προσανατολισμένου, είτε με έμφαση σε συγκεκριμένες προτεραιότητες πολιτικών (π.χ. ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών), η εστιασμένες σε συγκεκριμένες τεχνολογικές περιοχές / κλάδους. Η εστίαση αυτού του τύπου επιτρέπει στους διαχειριστές της θερμοκοιτίδας να αναπτύξουν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, ενώ διευκολύνει τον συνεργατικό σχηματισμό (clustering) των εταιρειών-πελατών (π.χ. επιτρέποντας επιχειρηματικές σχέσεις να αναπτυχθούν μεταξύ των ενοίκων της θερμοκοιτίδας).

Για έργα όπως οι θερμοκοιτίδες άλλα και για άλλα (ΠΡΑΞΕ, ΠΑΒΕΤ) είναι απαραίτητο να χρηματοδοτηθούν οριζόντιες δράσεις παροχής υπηρεσιών σε θέματα ευρεσιτεχνιών, νομικά, εξωστρέφειας τόσο για την ίδια την θερμοκοιτίδα όσο και για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε αυτήν. Παράλληλα, Οι θερμοκοιτίδες θα πρέπει να διαθέτουν ή να είναι συνδεδεμένες με κάποιο seed capital fund, το οποίο να είναι evergreen, συγχρηματοδοτούμενο από δημόσια κεφάλαια, δηλαδή οι επιστροφές των κεφαλαίων που θα πραγματοποιούνται επιτυχώς να παραμένουν εντός του fund, ώστε να ανανεώνονται τα κεφάλαιά του. Επίσης με αυτόν τον τρόπο το ελληνικό δημόσιο θα μπορούσε να παρακολουθεί πιο αποτελεσματικά την πορεία των χρηματοδοτούμενων επιχειρήσεων.

Θα μπορούσε να προβλεφθούν και δράσεις οι οποίες να αφορούν εκπαίδευση των στελεχών των επιχειρήσεων σε θέματα καινοτομίας, δράσεις αναβάθμισης και εκπαίδευσης των ανθρώπων που προσφέρουν mentoring και coaching, όπως και αύξηση του αριθμού τους, καθώς και δράσεις επιτάχυνσης της καινοτομίας σε υφιστάμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις μέσω συμβουλευτικών υπηρεσιών και αρχών open innovation.

Πιθανόν στο μέλλον, να πρέπει να σχεδιαστεί και ειδική προκήρυξη για επιχειρήσεις που δεν έχουν συμμετάσχει στο παρελθόν σε συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της ΓΓΕΤ για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, γιατί σε αυτού του είδους τις επιχειρήσεις, η συμμετοχή τους σε κάποιο ερευνητικό έργο θα έχει μεγάλη προστιθέμενη αξία, καθώς θα τις βοηθήσει να ξεκινήσουν την υλοποίηση δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ.

Σε κάποιες δράσεις συνεργασιών, ίσως πρέπει να επανεξεταστεί η υποχρέωση συμμετοχής σε κάθε πρόταση υπερβολικά μεγάλου αριθμού συμμετεχόντων, καθώς δημιούργησε σημαντικά διαχειριστικά προβλήματα.

Η δημόσια χρηματοδότηση είναι μεν απαραίτητη στην αρχή αλλά θα πρέπει να συνδυάζεται με ιδιωτική χρηματοδότηση ή χρηματοδοτικά εργαλεία για να προσφέρει απτά αποτελέσματα. Την περίοδο υλοποίησης (2006 – 2008) τα χρηματοδοτικά εργαλεία που προσφέρονταν στην Ελλάδα ήταν δυστυχώς σε φάση σχεδιασμού και δεν θα μπορούσαν να συνεισφέρουν τα μέγιστα. Ωστόσο στην νέα προγραμματική αναμένεται να είναι έτοιμα από την αρχή και πλέον αυτών να υπάρχουν χρηματοδοτικά εργαλεία σε πανευρωπαϊκό επίπεδο στα οποία θα μπορούν να μετέχουν οι φορείς απευθείας.

Αξιολόγηση προτάσεων

Είναι σημαντικό, πέρα από τους ακαδημαϊκούς που συνήθως συμμετέχουν ως αξιολογητές κατά την αξιολόγηση των έργων, να συμπεριληφθούν και εκπρόσωποι των επιχειρήσεων, της βιομηχανίας ακόμα και των εταιριών επιχειρηματικών συμμετοχών (VCs) που θα μπορέσουν με μεγαλύτερη ευχέρεια να εντοπίσουν εμπορικά εκμεταλλεύσιμα αποτελέσματα ακόμη και από την φάση υποβολής των προτάσεων, ώστε να εξασφαλιστεί ένα μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχημένων έργων και να μην γίνεται απλώς έρευνα για την έρευνα, τουλάχιστον για τα έργα του τομέα της εφαρμοσμένης έρευνας.

Επίσης, αναφορικά με την έγκριση των έργων προς χρηματοδότηση, μία προτεινόμενη λύση θα μπορούσε να αποτελεί η έγκριση μόνο των έργων με την υψηλότερη βαθμολογία, για παράδειγμα του 40% ή του 60% από όσες προτάσεις υποβλήθηκαν, ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν θα εγκρίνονται έργα με μέτριες αξιολογήσεις.

Στην περίπτωση αυτή, αν δεν εξαντλείται ο διαθέσιμος προϋπολογισμός σε έναν κύκλο αξιολόγησης, θα μπορεί να διατεθεί στον επόμενο. Με αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται το ελάχιστο επίπεδο ποιότητας στα εγκεκριμένα έργα, ενώ δεν θα εγκρίνονται προτάσεις μόνο λόγω ύπαρξης διαθέσιμων κονδυλίων.

Στα προγράμματα που αφορούν την εφαρμοσμένη έρευνα, θα πρέπει να δίνεται ίση βαρύτητα ως ζητούμενο τόσο στο κομμάτι της τεχνητής εφικτότητας του έργου, όσο και στο κομμάτι του επιχειρηματικού σχεδίου όπως και σε εκείνο της έρευνας αγοράς. Δηλαδή, η πρόταση να αποτελείται από 3 τμήματα ίσης ποσότητας και βαρύτητας και να αξιολογείται αντίστοιχα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από στελέχη του ιδιωτικού τομέα σχετικά με τα εν λόγω αντικείμενα.

Όσο αναφορά τις αξιολογήσεις είναι καλό να προβλέπεται κλήρωση αξιολογητών από μία μεγαλύτερη δεξαμενή αυτών σε μία πρώτη φάση, ενώ στην επόμενη φάση αξιολόγησης έργων από αυτούς, να υπάρχει τελευταία στιγμή κλήρωση των έργων ανά αξιολογητή.

Καλό είναι προβλέπεται σε κάθε πρόγραμμα η τομεακή εξειδίκευση αλλά θα πρέπει την ίδια στιγμή σε κάθε πρόγραμμα να υπάρχει ένας επιμερισμός του προϋπολογισμού, ο οποίος θα αφορά έργα που θα μπορούν να προέρχονται από οποιοδήποτε άλλο τομέα και αυτό για να μην χάνεται η ευκαιρία να χρηματοδοτηθούν ενδιαφέρουσες προτάσεις από "ορφανούς" τομείς.

Σημαντικό θέμα αποτελεί και η έγκαιρη αξιολόγηση των προτάσεων, η οποία θα πρέπει να ολοκληρώνεται σε σύντομο διάστημα και όχι σε 6 ή ακόμη και σε 18 μήνες (πχ ΠΑΒΕΤ).

Ο κυριότερος λόγος που δικαιολογεί τη συμμετοχή πανεπιστημιακών ως επί το πλείστων στις αξιολογήσεις των υποβαλλόμενων προτάσεων της δράσης, αποτελεί το γεγονός πως δεν εκδηλώνεται ενδιαφέρον από άλλους τομείς της αγοράς για συμμετοχή. Συνεπώς, η παροχή επιπρόσθετων κινήτρων σε δυνητικούς αξιολογητές (π.χ. ο καθορισμός αμοιβής τους και η έγκαιρη πληρωμή αυτής) μπορεί να συνεισφέρει ώστε να σχηματιστούν μεικτές ομάδες αξιολογητών που θα προέρχονται από διάφορους τομείς της αγοράς και με διαφορετικό υπόβαθρο εξειδίκευσης και εμπειρίας.

Τέλος θα ήταν σκόπιμη η πρόβλεψη ενός καθεστώτος θερμοκοιτίδευσης κάτω από το οποίο θα ωριμάζουν οι λιγότερο έτοιμες ερευνητικές προτάσεις και δεν θα 'χάνονται' αξιόλογες ιδέες, που ίσως απαιτούν περισσότερο χρόνο ή χρειάζονται υποστήριξη ώστε να ωριμάσουν.

Διαχείριση - Παρακολούθηση Δράσεων

Παρουσιάζεται επιτακτική η ανάγκη της μηχανογράφησης όλων των φάσεων στη διαχείριση ενός χρηματοδοτικού προγράμματος, είτε σε ένα ενιαίο επίπεδο εάν είναι δυνατόν ή σε επιμέρους επίπεδα κάθε ενός διαχειριστή.

Αναφέρθηκε πως ουσιαστικής σημασίας είναι η εύκολη δυνατότητα τροποποίησης των δαπανών ενός υποέργου και η μεταφορά κονδυλίων μεταξύ κωδικών , λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός πως μεσολαβεί ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ του χρόνου υποβολής μίας πρότασης και αυτού της έγκρισής της προς υλοποίηση, όπως και μετέπειτα σε τυχόν απαιτήσεις ενδιάμεσων ελέγχων. Στο μεσοδιάστημα αυτό υπάρχουν πολλές πιθανότητες να υπάρξουν αλλαγές στο επιχειρηματικό σχέδιο μιας εταιρίας δεδομένου πως

το επιχειρηματικό μοντέλο της εταιρίας που επιδιώκει την ανάπτυξη υπόκειται σε συνεχείς αλλαγές και τροποποιήσεις των αρχικών στόχων και ενεργειών επίτευξης τους, που πρέπει προσαρμόζονται στις ολοένα μεταβαλλόμενες και απρόβλεπτες συνθήκες του ανταγωνισμού και της οικονομίας, μεγιστοποιώντας κατά αυτόν τον τρόπο τις πιθανότητες επιτυχίας. Άρα, χρειάζεται μεγαλύτερη ελαστικότητα και ευκολία μεταφοράς κονδυλίων μεταξύ κωδικών και κατηγοριών δαπανών κατά την εξέλιξη της εκτέλεσης του έργου. Όσον αφορά στην μείωση της γραφειοκρατίας, ενδεικτικά θα μπορούσε να μην απαιτείται κατάθεση αιτήματος τροποποίησης και συμπλήρωση νέου Τεχνικού Παρατήματος Έργου για κάθε μεταβολή του έργου, θα μπορούσαν να μειωθούν οι χρόνοι αξιολόγησης και εξέτασης των αιτημάτων ελέγχου και εφόσον, η ενδιάμεση και η τελική έκθεση οικονομικού αντικειμένου ελέγχονται από ορκωτό λογιστή θα μπορούσαν να μη ελέγχονται και από τη ΓΓΕΤ για λόγους εξοικονόμησης χρόνου. Αυτό θα σήμανε την απάλειψη της σχετικής νομικής ευθύνης από τα στελέχη της Υπηρεσίας για την διαχείριση της δράσης και την μεταβίβαση αυτής προς τους ορκωτούς λογιστές.

Χρηματοδότηση

Σε έργα ΕΤΑΚ, όπου υπάρχει συνεργασία πολλών εταίρων, θα μπορούσε να υπάρχει πρόβλεψη για απευθείας χρηματοδότηση προς κάθε οργανισμό μέσω του φορέα διαχείρισης (ΓΓΕΤ) και όχι μέσω του συντονιστή της όποιας κοινοπραξίας (γεγονός που δημιουργεί καθυστερήσεις και διαχειριστικά κόστη).

Η πιθανή κατάργηση της εγγυητικών επιστολών προκαταβολής και καλής εκτέλεσης όπως αντίστοιχα ισχύει για τα προγράμματα του Η2020, θα αποτελούσε ένα καλό εργαλείο υποβοήθησης της χρηματοδότησης της ελληνικής ερευνητικής επιχειρηματικής κοινότητας σε μία δύσκολη οικονομική περίοδο για την χώρα. Εάν αυτές δεν μπορούν να καταργηθούν τότε να δίνεται η δυνατότητα έκδοσής τους με κάλυψη του Ελληνικού Δημοσίου από ειδικό γι' αυτόν τον σκοπό χρηματοδοτικό εργαλείο που μπορεί να καλυφθεί και από το νέο πακέτο Γιούνκερ.

Όταν τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Κέντρα συμμετέχουν ως υπεργολάβοι των ιδιωτικών εταιρειών για την εκπόνηση ερευνητικών κομματιών των έργων, παρουσιάζεται αδυναμία εξόφλησης των δαπανών από πλευράς των επιχειρήσεων, άρα θα πρέπει με κάποιο τρόπο να είναι μεν υπεργολάβοι αλλά να πληρώνονται το 100% της επιλέξιμης δαπάνης τους απευθείας από την ΓΓΕΤ.

Περιφερειακή Διάσταση

Στα Περιφερειακά Προγράμματα, θα ήταν σκόπιμο να αναλάβουν την *'ιδιοκτησία'* τους οι Περιφέρειες. Οι Περιφερειακές αρχές όμως χρειάζονται βοήθεια από τη ΓΓΕΤ στην προσπάθεια σχεδιασμού δράσεων ΕΤΑΚ, βάσει της φιλοσοφίας της έξυπνης εξειδίκευσης με σκοπό όχι μόνο την βέλτιστη αποδοτικότητά και αποτελεσματικότητα τους αλλά και τον συντονισμό της εθνικής πολιτικής και προτεραιοτήτων ΕΤΑΚ.

Χρειάζεται επίσης σύνδεση της στρατηγικής των περιφερειακών έργων, όπως ήταν οι ΠΠΚ, με τη στρατηγική της εκάστοτε Περιφέρειας, ώστε να μεγιστοποιούνται οι συνέργειες και να διασφαλίζεται μία συνέχεια. Τέλος, έργα όπως οι ΠΠΚ, θα μπορούσαν να υλοποιούνται σε συνεργασία από κοινού όμορων Περιφερειών που έχουν κοινά χαρακτηριστικά, οικονομικές δομές, ανάγκες κ.α.

Στα Περιφερειακά έργα, θα πρέπει να δημιουργείται ένα ισχυρό πλαίσιο κινήτρων για την προώθηση των νέων προϊόντων/υπηρεσιών και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των έργων και εκτός της Περιφέρειας ιδίως στο εξωτερικό, ώστε να υπερκαλύπτονται οι αδυναμίες των τοπικών αγορών να απορροφήσουν τις παραγόμενες καινοτομίες.

Προβολή – Διάχυση έργων – Άντληση επιπρόσθετων πόρων.

Έμφαση θα πρέπει να δίνεται στην παροχή υποστήριξης των επιτυχημένων έργων ακόμη και μετά το πέρας της υλοποίησης, ώστε να δημιουργούνται προϋποθέσεις για τη συμμετοχή τους σε εκθέσεις, σε συνέδρια κλπ. για περαιτέρω προβολή των αποτελεσμάτων τους.

Για σύνθετα έργα όπως οι ΠΠΚ, οι Θερμοκοιτίδες και τα Cluster, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η συμμετοχή σε ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα ΕΤΑ, στην ανάπτυξη τεχνολογικών συνεργασιών στο εξωτερικό καθώς και η κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων. Η «αδελφοποίηση» με αντίστοιχους οργανισμούς του εξωτερικού είναι απαραίτητη.

Η χρηματοδότηση των δράσεων από το ελληνικό δημόσιο δεν θα πρέπει να αντικαθιστά και την ιδιωτική χρηματοδότηση. Για αυτό το σκοπό θα πρέπει να προωθηθεί η παροχή κατάλληλων κινήτρων σε φορείς χρηματοδότησης, όπως για παράδειγμα η φοροαπαλλαγή, ικανών να τους προτρέψουν στην ανάληψη ρίσκου χρηματοδότησης επενδυτικών έργων παρόμοιου ύφους με αυτό των έργων του ΠΡΑΞΕ.

Αντίστοιχα κίνητρα μπορούν να αφορούν στην επιδότηση των εργοδοτικών εισφορών για την πρόσληψη νέων ερευνητών, η απαλλαγή πληρωμής ΦΠΑ για ερευνητικό εξοπλισμό κ.ά.

Αξιολόγηση αποτελεσμάτων (impact assessment)

Η αξιολόγηση δράσεων ΕΤΑΚ θα πρέπει να πραγματοποιείται σε κύματα και σε σύντομο διάστημα μετά την ολοκλήρωση των έργων, (κάθε 2 χρόνια και 4 χρόνια, ή 3 χρόνια μετά την ολοκλήρωση των έργων), ώστε να μην χάνεται η 'μνήμη' των οργανισμών (με την αποχώρηση προσωπικού), αλλά και χωρίς να περάσει ένα μεγάλο διάστημα όπου η αξιολόγηση της επίδρασης έχει απορροφηθεί από το σύνολο των δραστηριοτήτων του οργανισμού και η επίδραση δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ακρίβεια. (Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε Παραδοτέο Ε2).

Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό να παρέχονται υποχρεωτικά στοιχεία για τα αποτελέσματα και τους στόχους που τελικά επιτεύχθηκαν για τα πρώτα για παράδειγμα τρία έτη κατόπιν της ολοκλήρωσης του έργου, ώστε να γνωρίζει ο φορέας διαχείρισης τις ενέργειες αξιοποίησης και εμπορικής εκμετάλλευσης που υλοποίησαν οι συμμετέχοντες, καθώς και τους επιμέρους ποσοτικούς στόχους που επιτεύχθηκαν.

Επιπλέον, έτσι θα δίδονται έγκαιρα και έγκυρα οι απαραίτητες πληροφορίες για την αποτελεσματικότερη αποτίμηση της δράσης ενώ θα υπάρχει μία καλύτερα οργανωμένη βάση δεδομένων στην ΓΓΕΤ χωρίς να χάνεται πολύτιμος ανθρωποχρόνος στην επαλήθευση στοιχείων ή/και στην συλλογή τους από τους φυσικούς φακέλους.

Για όποιες επιχειρήσεις, οργανισμούς και επιστημονικούς υπευθύνους δεν συνεργαστούν ή/και να αρνηθούν να δώσουν τα στοιχεία θα υπάρχουν κυρώσεις , όπως για παράδειγμα αποκλεισμός τους για τρία έτη από όλα τα προγράμματα της ΓΓΕΤ.

Για την διευκόλυνση της αξιολόγησης σύνθετων Προγραμμάτων, όπως οι ΠΠΚ, χρειάζεται να υπάρχει ένα σαφές πλαίσιο δεικτών εκροών στην προκήρυξη, όπως για παράδειγμα νέα προϊόντα, νέες θέσεις εργασίας, δημοσιεύσεις, διπλώματα ευρεσιτεχνίας κ.α., το οποίο θα αποτελεί και τη βάση της αξιολόγησης.

Αναφορικά με τις θερμοκοιτίδες, χρειάζεται ο καθορισμός ενός συστήματος μέτρησης της απόδοσής τους που να υλοποιείται σε ετήσια βάση, καθώς και των φιλοξενούμενων επιχειρήσεων, βάσει των στοιχείων που συλλέγει η EUROSTAT και άλλες ευρωπαϊκές υπηρεσίες.

Θεσμικό πλαίσιο

Το σημερινό νομικό πλαίσιο δεν είναι πλήρως οριοθετημένο όσον αφορά στη συμμετοχή των ερευνητών σε εταιρίες ενώ δεν καθίσταται σαφές σε ποιον ανήκουν τα ερευνητικά αποτελέσματα και με ποια συμφωνία μπορούν να τα εκμεταλλευτούν εμπορικά οι ερευνητές.

Υπάρχει ανάγκη θεσμοθέτησης της αξιολόγησης των ερευνητικών αποτελεσμάτων των φορέων γνώσης, ώστε να διαπιστωθεί η ετοιμότητα των υποβαλλόμενων προτάσεων, προτού αυτές ξεκινήσουν τη διαδικασία υλοποίησης του επιχειρηματικού τους σχεδίου και κατ' επέκταση της ενσωμάτωσής τους στην αγορά.

Κατάλληλη πρόβλεψη ώστε οι ΙΚΕ να είναι άμεσα επιλέξιμες μορφές εταιριών σε επόμενες επαναπροκηρύξεις έργων τύπου ΠΡΑΞΕ.

6. Επίλογος

Είναι δεδομένο ότι ανάλογες αποτιμήσεις θα πρέπει να στηρίζονται σε ιδιαίτερα ενημερωμένες ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων της Υπηρεσίας και σε ασκήσεις οι οποίες λαμβάνουν χώρα τόσο κατά τη διάρκεια όσο και στο κλείσιμο των έργων. Η κύρια μελέτη αποτίμησης της επίδρασης πρέπει να λαμβάνει χώρα 3 χρόνια μετά τη λήξη των έργων.

Τα στελέχη της Υπηρεσίας πραγματοποιούν φιλότιμες προσπάθειες στον τομέα της Διαχείρισης των προγραμμάτων αλλά απαιτείται καλύτερος σχεδιασμός για το πώς αυτά θα υλοποιηθούν και περισσότεροι πόροι ώστε να είναι καλύτερο το αποτέλεσμα και μικρότεροι οι αντίστοιχοι χρόνοι που απαιτούνται. Το Corallia σ'αυτό τον τομέα μπορεί να αποτελέσει πυξίδα για την Υπηρεσία.

Προγράμματα όπως οι Κοινοπραξίες, το ΠΑΒΕΤ, το ΠΑΒΕΤ-ΝΕ, το ΠΡΑΞΕ θα πρέπει να προκηρυχθούν ξανά και ιδιαίτερα για νέες εταιρείες των τελευταίων 10 ετών καθώς έχει μεσολαβήσει μία χαμένη πενταετία λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης για τις ελληνικές επιχειρήσεις. Οι θερμοκοιτίδες θα πρέπει να ενισχυθούν ξανά, τόσο οι υπάρχουσες όσο και οι νέες στην Περιφέρεια αλλά με διαφορετική δομή προγράμματος από το Ελευθώ /Τεχνοκυψέλες. Τα clusters αποτελούν ένα πετυχημένο παράδειγμα παρέμβασης στον ελληνικό χώρο των εταιρειών έντασης γνώσης και πρέπει να ενισχυθούν και από το ΣΕΣ με ανταγωνιστικά όμως κριτήρια. Οι ΠΠΚ αντικαθίστανται από πρωτοβουλίες που θα αναπτυχθούν από τις Περιφέρειες στη νέα προγραμματική περίοδο στα πλαίσια της έξυπνης εξειδίκευσης. Τέλος, απαιτείται η δημιουργία κεφαλαίων σποράς και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας (seed/start-up funds) σε όλους τους τομείς των υπηρεσιών έντασης γνώσης.